Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 14 ноябрь, 1974 шу. ● № 136 (5425). ● Мах 2 кеп.

ПЯТИЛЕТКА КЪОАСТАМБЕШ ДОЛА ШУ

ХЬАЙБАЙ ФЕРМАШКА

Дикача къахьегама толамаша чакхбаьккхаб вай республика колхозийн совхозийн фермай къахьегамхоша укх шерара итт бутт.

Октябра 57 шу дизара сийла яьржача социалистически яхье дакъа лоацаш дика хьокхамаш даьхар Гудермесски района хьайбаш лeладераша. Цхьоалагlа ноябрь тlакхоачаш паччахьалкхечга шура йохкара укх шерара халкъбоахама план 105 процент, фуаш дохкара — 175 процент, тха — 117 процент кхоачашъяьй цар.

Дикка тlехкхоачашъяьй паччахьалкхенга тхаи дулхи дохкара укх шерара халкъбоахама планаш Малгобекски района юрта боахама къахьегамхоша а. Гарга ба уж шура йохкара халкъбоахама шера план кхоачашъе а. Цунца цхьана дlадахача шераца нийсдича шура — 12 процент, фуаш — шоззa, тха — 5 процент дукхагlа дехкад малгобекцаша укх шера паччахьалкхенга. Иштта дика къахьегаш, чакхбаьккхаб итт бутт Шелковской, Шалински районашкара хьайбаш лeладераша а.

Ийслагlча пятилетка диьлагlча, къоастамбеча шера хьалхашка латта дeкхараш толамца кхоачашдара тlехьа денгара денга социалистически яхь шерагlа яржаш латт республика хьайбаш лeладерашта юкъе.

Пятилетка диълагlча, къоастамбеча шера башха дика къахьегама толамаш доахаш ба Грозненски экспериментально-механически завода болхлой. Продукцена реализаци яра итт бетта план 103 процент кхоачаш а еш, планал совгlа маьхала яьккхай 37 эзар сома маьха продукци. Валови продукци арахецара паччахьалкхен план 104,2 процент кхоачашъяьй цар. Заданел совгlа кийчъяьй 53 эзар сом мах бола продукци.

Къахьегама овсарле лакхъяра задани 103,8 процент кхоачашъяьй завода болхлоша. Арахецача продукцега дlабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд эзараш сомаш.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалхалатт слесараш-сборщикаш Аверин Иван, Анциборов Виктор, Ануфриев Владимир, кхы дукха бараш а. Хlара сменагlа нормаш юкъера лаьрхlача 120 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТlА: слесарашна-сборщикашца И. Аверинца, В. Анциборовца, В. Ануфриевна бе безача балхах дагабоалаш ва конструктор Ю. Рахман.

И. ПЛИЕВА сурт.

План—150 процент

Европе эггара кlоаргагlчарех я проектагlа 7500 метр бурув тоха дезаш йола Бурунная яхача моттигера № 1 йола буровой. Хlанзле 6900 метр бурув теха даьннад цу скважина. Тайп-тайпарча къамех болча нахах латташ йола укхаза бригада барттайна, хlара бетта паччахьалкхен декхараш 150—180 процент кхоачашдеш хьайоагlа. Укх кlоаргача скважина бурув тохаш дукха халонаш нийсъеннай. бригада :оста дlалувцаш, маркхал юха аратувсаш, иштта кхыяраш а. Цхьабакъда уж еррига халонаш эшаеш, керда къахьегама толамаш доахаш хьайоагlа из коллектив. Специалисташца дага а баьнна скважина конструкци хувца лаьрхlар бригада коллективо. Цу гlулакхах дикка пайда баьлар: кходир дукха металл, химреагенташ, цемент, запасни оатхалаш, балха ха — дeррига а дlалаьрхlача 100 эзар сом паччахьалкхен рузкъа кходир.

Д. ГАБАЕВ.

Доагlачул совгlа

Ийслагlча пятилетка диълагlча шера плани тlайнца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдеш я «Старогрознефть» мехкдаьттен гази йоахача управлене коллектив. Хьалхарча итт бетта паччахьалкхен планагlа лаьрхlачул совгlа цо даьккхад 10876 тонн «lаьржа дошув» Къахьегама овсарле лакхъяра задани 1,2 процент тlехкхоачашъяьй. Планал совгlа продукцена реализаци ярах, электроэнерги, мехкдаьтта кходарах, мехкдаьттагеи газагеи дlабода мах лохбарах укх шера паччахьалкхен планагlа лаьрхlачул совгlа кходаьд 532 эзар сом.

Къаьстта дика къа а хьегаш социалистически яхье хьалха латт Пересунько Юрий Прокофьевич керте латтача диълагlча районни инженерно-технологически служба коллектив. Итт бетта планал совгlа цо даьккхад 5740 тонн мехкдаьтта.

Иштта дика къахьегаш ба операторaш Наливко Степан, Багаев Салман, Дронов Петр, Абдулаизов Бари, Сиротинцев Петр, кхы дукха бараш а.

А. ТИЩЕНКО.

«lАЬРЖА ДОШУВ»—ДУКХАГlА

Укх шера итт бетта план ханал пхи ди хьалха кхоачашъяьй «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Планал совгlа цар даьккхад 12400 тонн «lаьржа дошув», продукци маьхала яккхара план 101,2 процент кхоачашъяьй. Къахьегама овсарле октябрь бетта планагlа лийрхlачул 5,3 процент совгlа лакхъеннай, балхашка дlабода мах 2,1 процент лохбеннаб.

Доллача хlамана тlехьа кхомбарах 148 эзар сом паччахьалкхен рузкъа кходаьд Малгобека мехкдаьттахоша.

Уж толамаш доахаш къаьстта белгалъяьннай Я. Б. Белхароева кулгалду № 2 йола районни инженерно-технологически служба (РИТС) коллектив, М. А. Балаева кулгалду РИТС-3 коллектив.

Н. ОРЕХОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ начальник.

ДЕКАБРЬ БЕТТА КАЛЕНДАРАГlА

Шоаш тlайнца социалистически декхараши паччахьалкхен плани даим тlехкхоачашъеш хьабоагlа укх шера Вознесенски газобензинови завода болхлой. Товари продукци арахецара а маьхала яккхара а итт бетта план ханал дукха хьалха кхоачашъяьй цар. Планал совгlа арахийца товарни продукци ши миллиони 104 эзари сома маьха я. хlьта заданел совгlа маьхала яьккхар цхьа миллиони 24 эзари сом мах бола продукци я.

Дикка тоаденнад цар технико-экономически хьокхамаш а укх шера. Паччахьалкхенна пайда бара пхи йиъах процент тlехкхоачаш а еш, заданел совгlа паччахьалкхенна баь пайда 955 эзар сом ла. Къахьегама овсарле лакхъяра задани тlехкхоачашъяьй завода коллективо.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба Баркинхоев Маьхьмада Башир, Прозоров Виктор Иванович, Рухлин Петр Андреевич керте латтача цехий болхлой.

Л. ДАНИЛОВА,
Вознесенски газобензинови завода экономист.

Ши шу мара дизадац Грозненски № 1 йола профессионально-технически училище чакх а яьккха В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе комсомолка Головнева Валентина балха ена. Хьалхарча деношке а чlоагlа езаелар цунна шийн професси; ше чlоагlа безамe тlайнца № 5—6 йолча установка коллектив. Йоккха опыт йолча мехкдаьтта чакхдоахараша цкъа шийга хьаьннар дика хьээцар Валентинас. Цох бащха дика производственница хургхиларах тешаш бар цун новкъостий. Уж гlалат а балазар.

Валентинай дика оамал я шийна тlабилла болх цlенеи биззаи кхоачашбеш, новкъосташца безамe, lимерза, товш хилар. Хала хиларах балхах бlу къожабечарех яц из. Оператора гlонча йолаш ше къахьега йолаелча денз шийн бехкагlа цкъа хьовзам хилийтабац цо. Массаза а пийса лелаю Валентинас мехкдаьтта чакхдахара технологически режим.

Къонача специалиста сийду установка технологаша. Цар из хержай установка физкультурни организаторалла. Хlанзлехьа установкерча дукхагlболча, болхлоша ГТО нормаш дlаеннай.

Головнева Валентинас болх беш йола установка заводе дикагlчарех я. Итт бетта план ханал массехк ди хьалха кхоачаш а яь, заданел совгlа цо арахийцар эзараш сомий маьха мехкдаьтта продукци. Даим ше тlайнца социалистически декхараш тlехкхоачашдеча Валентинас дизза дакъа лаьцад уж толамаш доахача.

СУРТА ТlА: оператора гlонча, комсомолка В. Головнева

А. КЫЧИКОВА тексти сурти.

Декхараш тlехкхоачашдаьд

Социалистически яхье дика къахьегама толамаш даьхад «Нефтехимзапчасть» завода коллективо. Продукци арахецарен из маьхала яккхарен итт бетта план 105,3 процент кхоачашъяьй. Планал совгlа 156 эзар сома маьха продукци маьхала яьккхай. Планагlа лакхъе лерхlаш хинначул 2,2 процент лакхъяьй къахьегама овсарле, планал совгlа 40 эзар сом пайда баьб.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай коммуниста Ш. А. Андорова кулгалдеча механо-сборочни цеха коллективо. Цо итт бетта план 106 процент кхоачашъяьй, планал совгlа 110 эзар сома маьха продукци арахийцай, продукцега дlабода мах 1,5 процент лохбаьб, къахьегама овсарле планагlа лийрхlачул 10 процент лакхъеннай. Къахьегаме хьокхам луш хьабоагlа токараш М. Гончаров, М. Борисенко, слесараш К. Ахмадов, Г. Кузьмин, машинист У. Рассаев, иштта кхыбараш а.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

РЕСПУБЛИКА СТУДЕНЧЕСКИ ОТРЯДИЙ II-гlа СЛЕТ

САМАРДИЙНАХЬА, шийн тайпара доккха цlей дар вай республика лакхерчей лаьрхха юкъерчен заведеней студентий, Грозерча В. И. Ленина цlерагlча культура Дворецe уж гулбеннабар Нохч-Гlалгlай АССР студенчески гlишлошъерий отрядий II-ча слете.

Дворецa хоза кийчъяьча йоккхача помещене чу хьахозаш я ашараш, дlа-юха мел хьежача гуш ба форма тlаювха кагий нахи мехкарийи. Бlарг тlаоттаргболчча метте, дехьи-сехьи хьалтеха доахк гlишлош еча студентий отрядий дикагlболча бlухой сурташ, плакаташи, лозунгаши.

18 сахьат даьннад. Нахах хьалъюз йоккха зал. Президиуме багlа парте обкома, ВЛКСМ обкома болхлой, республикански отряда кулгалхой, гlишлош еча студентий отрядий ветеранаш, институтийи техникумийи викалаш, хьаьший.

Ши-шийн аргlах трибуна тlа а воалаш областной отряда командирага рапорт лу гlишлошъеча студентий отрядий командираша. Рапорташ хьаийцачул тlехьагlа, ВЛКСМ обкома шоллагlча секретара нов. Калинина хоам бу гlишлош еча студентий отрядий II-гlа слет хьайийлла хиларах. «1974 шера кхоалагlча къахьегама семестрен гуйранзра юртбоахама балхаш чакхдоахачен Нохч-Гlалгlай АССР студенташа дакъа лацарах» доклад йир комсомола обкома секретара М. Холохоева.

Къахьегамеи общественни вахареи кагирхоша дакъа лацара дукха формаш я. Из я производственни практика, гlишлош ю студентий отрядаш, лакхерча классашка деша дагlача берий къахьегама отрядаш, гурахьа юртбоахама продукташ чуэцача болх белга, субботникашкеи кlиранденошкеи дакъа лацар, аьлар цо.

Студенчески отрядий чlоагlа терко ю Нохч-Гlалгlайчене а. Из болам эггара хьалха дlаболабьраш Грозненски мехкдаьтта института студенташ ба. 1965 шера духхьашха Карагандински областе машинникъ билла вахар цу институтера 117 студент. Отряд дика лоархlайир шийн производственни заданех, боккха кхетама болх бир бахача наха юкъе.

Укх шера вай белгалдоаккх Нохч-Гlалгlайчене гlишлош ю студентий отрядаш вlашагlъехка 10 шу дизар. Цу юкъа гlишлош еча студентий школа чакхъяьккхай ялх эзари пхи бlаьи саго.

1974 шера республике вlашагlъеллар 1954 саг юкъевоагlа отряд. Царех 500 саг болх беш хилар Карельски АССР-е, хlьта 1454 саг — вай республике.

Гlишлош еча студентий отрядий бlухоша дакъа лаьцар промышленни предприятеш, гидротехнически сооруженеш, коа тlара оалхазараш лeладу фабрика, бувзама линеш, школаш, больницаш — еррига а 42 объект хьалъеча.

701 саг юкъевоагlача Нохч-Гlалгlай гlишлош еча студентий отрядо караерзайир 1 миллиони 258 эзари сом капиталовложенеш. Хlьта укх шера кхоалагlа Карельски АССР-е хиннача 500 сагах латтача вай студентий отрядо кхоачашдир 1 миллион 77 эзар сома маьха балхаш.

Шоай низаца республика студентий отрядаша бахача наха йийшай 473 лекци, 280 концерт оттадаьд, 39 клуби библиотекеи кийчъяьй, 400 совгlа пенгазети молнеи арахийцай, Советски Эскара бlухошца доттагlлен сайренаш яьй, вlаштlехьдаьхад тlема ветеранашца вlашагl кхетилга, советски халкъа революционни, тlема, къахьегама сийлен моттигашка походаш елга.

Студентий отрядаша хьинаре дакъа лаьцар «Комсомоло — юртарча школа» яхача боламе. Отрядий бlухоша болх бир 38 школа тоаеча, 73 географически спортивни площадка, 34 кабинет хьалъеча, кийчъяьй 415 гойтара пособи, 5250 книжка деннад юрташкарча библиотекашта, дукха гlулакхаш даьд юртарча кагирхошта кхетам луш.

Вузашта юкъе дикагlа лоархlаш я Нохч-Гlалгlай паччахьалкхен университета кийчон штаб (ВЛКСМ комитета секретарь С. Егоров, кийчон штаба командир З. Ножаев), юкъерча дешара заведенешта юкъе — Серноводски юртбоахама техникума кийчон штаб (ВЛКСМ комитета секретарь Х. Дзейтов, штаба командир Р. Панаев).

Республика отрядашта юкъе дикагlа лаьрхlай Грозненски мехкдаьтта техникума «Прометей-74» яха гlишлош еча студентий отряд (отряда командир И. Гриценко, комиссар Азбиев).

Социалистически яхье доккхий толамаш даьхад Грозненски мехкдаьтта института «Электрон-74» яхача отрядо (командир А. Дацаев, комиссар С. Хамидов).

Во толамаш дац социалистически яхье кхоалагlа моттигаш яьхача Грозненски кооперативни техникума Х. Нурадилова цlерагlча отрядои (командир Д. Тутаев, комиссар Р. Юсупов), Назрановски совхоз-техникумерча «Заря-74» яхача отрядои (командир М. Мартазанов, комиссар М. Закраилов) даьхараш.

Белгалбаккха беза Нохч-Гlалгlай паччахьалкхен университета «Дружба-74» отрядо (командир А. Кациев, комиссар М. Шовхалов), «Оптимист-74» отрядо (командир Н. Рынденко, комиссар Л. Шилова), иштта кхыча отрядаша баь дика болх.

1975 шера областной отряда мутlарашка хила веза 2250 саг. Цо кхоачашде деза цукха балхаш. Теша лов КПСС XXIV съездеи ВЛКСМ XVII съездеи соцамаш кхоачашдеча республикански отрядо кхы доккхагlа декхараш кхоачашдергхилapax.

Слете къамаьлаш дир ССО ветерана, хlанз Грозненски мехкдаьтта института вокхагlча преподавателa С. Элисултанова, Нохч-Гlалгlай паччахьалкхен университета партийни комитета секретара М. Точиева, Карелера венача хьаьшо О. Сергеева, кхычар.

Зала чу оаз ек: «Массанега дехар ду областной комсомольски организацен областной студенчески отрядеи байракхаш хьачуяхьаш хьалгlовттара».

Залера берригаш хьалгlовт. Детташ тlоараш а долаш, локхаш музыка а йолаш студенчески отрядий ветеранаша хьачуяхь байракхаш.

Тlаккха предложени лу, В. И. Ленина памятника юххе зизаш дахка студентий отрядашцарча викалий делегаци гlоргйолаш. Из предложени чlоагlа тlоараш детташ хьаллоац гулбеннараша. Зизай тускараш а нийце арабовл кагирхой.

Нохч-Гlалгlай АССР студентий отрядий бlухой слете дакъа лоацараша тlаэц республика лакхерчей лаьрхха юкъерчей дешара заведелей берригача студенташкеи дешархошкеи дола Кхайкарал.

Цул тlехьагlа, социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхача отрядашта елар обкома комсомола Цlе байракхаш, вымпелаш, хlьта ветеранаштеи дикагlболча бlухоштеи — грамоташи мах бола совгlаташи.

Студентий отрядий II-гlча республикански слета балха юкъе дакъа лаьцар КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретара М. О. Бузуртанова.

Р. МАЛЬСАГОВ.

ШРИ ЛАНКА РЕСПУБЛИКА ПРЕМЬЕР-МИНИСТР—МОСКВЕ

Советски правительства ехарагlа 11 ноябре официальни визитаца Москве кхаьчай Шри Ланка Премьер-Министр, оборона министр, республика кхыча мехкашцарча гlулакхий министр Сиримаво Р. Д. Бандаранаике.

Шри Ланка Республикаи Советски Союзеи паччахьалкхений байракхашца егача Внуковски аэродроме Премьер-Министра пакъаваха вар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министр А. А. Громыко, СССР Министрий Совета Председатела заместитель И. В. Архипов, кхыбола официальни нах.

Самолеташ lохувшача майдан тlа сийлен ха а оттадир. Шри Ланкеи Советски Союзеи паччахьалкхений гимнаш а лекхар.

Езача хьаьша накъабаьхка бар столицерча къахьегамхой викалаш.

Аэродромера городагахьа бахар Шри Ланка Республика Премьер-Министр Сиримаво Р. Д. Бандаранаикеи СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгини. Мотоциклистий сийлен эскорт улув а йолаш кортеж дlайодаш хинна Москвера улицаш Шри Ланкеи СССР-еи паччахьалкхений байракхашца, шин мехка юкъерча чlоагlлуши дегlаухаши латтача доттагlалеи цхьана лeладеча гlулакхийи сейна ловцаш доахача транспаранташца ега яр.

(ТАСС).

КРЕМЛЕРА ПЕРЕГОВОРАШ

11 ноябре Кремле переговораш дlайолаелар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министра А. А. Громыкона а Советски правительства ехарагlа официальни визитаца Советски Союзе енача Шри Ланка Республика Премьер-Министра Сиримаво Р. Д. Бандаранаикена а юкъе.

Доттагlалеи вlаши дагардараш кхетадечеи хьалашка переговораш еча хана дийцар шин оагlорахьарча юкъмоттига хьали перспективаши, белггала аьлча, экономически даькъера.

Оагlонаша раьза хинна белгалдаьккхар, юкъмоттига деррига доакъошка шин мехка юкъе цхьатаррарча бокъонегlеи вlаши гlойле йолча тайпареи цхьана лeладу гlулакхаш дегlаухаш хилар. Цар теркам тlабахийтар шин оагlорахьара бувзамаш дlахо шердара йолча торонашта.

Оагlонаша дlахо дийцар советско-ланкийски юкъмоттига дешаш, уж хьежар шинна а оагlонна хьашт долаш йолча дунеи халкъашта юкъерча лоархlамеча проблемашка. Цар хьакхайкадир, дунеи халкъашта юкъера кхоххам кlаьдбаро Азерча хьала а дикача оагlорахьара влияни еш хилар, континенте тешшаме кхерамзле lалашъяра гlулакха машар безача паччахьалкхенаша кхы а чlоагlагlа къахьегара новкъостал деш хилар.

Доттагlалеи вlаши дагардараш кхетадечеи хьалашка хиннача переговорашка дакъа лаьцар советски оагlонгахьара — СССР Министрий Совета Председатела заместитела И. В. Архипова, ГКЭС председатела С. А. Скачкова, кхыболча официальни наха.

Ланкийски оагlонгахьара — Премьер-Министра улувбаьнна баьхкача официальни наха.

Переговораш дlахо ергъя.

(ТАСС).

* * *

12 ноябре дlахо йир КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК

«ЛУНА-23» ЯХАЧА СТАНЦЕЦАРА БОЛХ ЧАКХБАККХАРАХ

Хьалхагlа хоам баь ма хиллара, 1974 шера 28 октябре Беттага бодача наькъа траекторе тlа яьккхаяр «Луна-23» яха автоматически станци.

2 ноябре селеноцентрически орбита тlа яьккхаяр, станци. Хоае лаьрхlача районе Бетта тlа станци lохоаелга lалашдара 4-чеи 5-чеи ноябре орбитана коррекци яьяр. Шийн лостам хувцар бахьан долаш эллептически орбита тlа яьлар станци эггара дукхагlа лакхъеннача хана Бетта тlехенна 105 километри эггара дукхагlа гаргаенача хана 17 километри гаьна а йолаш.

6 ноябре московски ханах 8 сахьати 37 минути яьлча Бетта тlехен Кризисий Форда къулбехьарча даькъа тlа lохайнай «Луна-23» яха автоматически станци. lохера аьттув боацача моттиге бетта тlехен тlа lохайнай станци, хlьта из бахьан долаш толхаяьй шиъ ахи метрга кхаччалца кlоаргачара бетта породай образецаш хьаэца езаш хинна устройство. цудухьа бурув тохен бетта грунт хьаэцеи лаьрхlа хинна операцеш чакхъяьхаяц. Бетта тlехен тlарча станцеца беш бола болх кхаь дени кхаь буси Бетта тlа ухайтача автоматически станцей конструкцеи оборудованеи керда элементаш шаьръелга а чулоацаш керда оттаьча лоацача программагlа баьб.

9 ноябре сашйтаб «Луна-23» яхача станцеца беш бола болх.

Бетта тlа йодачеи Бетта тlехен тlа болх бечеи хана станце тlара хьанйяь даннеш къоастаеши lомаеши латт.

(ТАСС).

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Къаьстта дика къахьег нийслагlча пятилетка диълагlча къоастамбеча шера Грозненски «Дружба» яхача картонажни фабрика болхлоша. Продукцена реализаци яра цхьайтта бетта план ханал дукха хьалха кхоачаш а яь цхьоалагlча ноябрга кхачалехьа декабрь бетта календарагlа цар маьхала яьккхай 114 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Товарни продукци арахецара цхьайтта бетта задани а 6 ноябре кхоачашъяьй цар. Ер бутт бовлехьа планагlа лаьрхlачул совгlа бlаьш эзараш сомий маьха товарни продукци ара а хецаш СССР-а Конституце Денга кхачалехьа шера план кхоачашъе лерхl цар.

Шоай новкъосташта хьокхам телаш белгалбаьнна дика къахьегаш ба болхлой Иванов Юрий, Майбригин Владимир, Дузаева Хадишт, Аскаров Имран, Алхастова Табарик, Ахильгова Напсат, кхы дукхабараш. Юкъера лаьрхlача хlара сменагlа нормаш 125—130 процент кхоачаш а еш, пятилетка тlехххьарча шера чотах къахьегаш ба уж.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

lАН КИЙЧО Ю

lан хьайбаш чуэоаду ха фермай болхлошта къаьстта бехктокхаме я. Цунга кийчо ярга хьежжа хургья йоаккхаргйола хьайбай продукци. Из дика кхетаду Сунженски района Кирова цlерагlча колхоза къахьегамхоша.

Цхьа эзари ах эзари доахан, lаьсий да № 1 йолча шурий-товарни ферме lангарлаха дезараш. Гуш да колхоза хьайбаш йlайхача помещенешка lангардахара йоагlаш йола йоакхо елга. Хьайбашта лаьрхlа ялх корпус яьй укхаза. Дукхагlйолча помещенешка ремонт йистельнна, керда хьаьш даьд, къаьнача помещенешка къахьегама процесса механизаци яьй Хlара помещене дlачубоаллаше гуш да механизатораш тlахьехаш дола лозунгаш: «Кердача къахьегама толамашца жоп лургда вай КПСС ЦК партега, советски халкъага даьча Кхайкаралa», «Дикагlа кхоачашъергья вай паччахьалкхенга хьайбай продукца йохкара план», «Ханал хьалха кхоачашъергья вай пятилетка къоастамбеча шера планаши социалистически декхараши», иштта кхыдараш.

Тхо мел хиннача помещенешка массанахьа йинашта бетон а етта ремонт яьй. кораштa кизгаш техад. Помещенеш тоаяра тlачlоагlъяь лаьрхха бригада я. Хlьта цул совгlа доякаша шоаш а ремонт еча дукха дакъа лоац. Хий хьахеца мара иа дезаш я автопоилкаш, тоаяьй транспортераш.

— Дукха ха я хьайбаш чуэоаде кийчо е тхо доладенна, — йоах шурий-товарни ферма заведующе Хатагов Сергея. Доахан аьхки доажаде арадаьхача дийнахьа денз тохаделар тхо ферме лостам бе. Хlара корпусе тlачlоагlбаь гlишлонхой ба. Дукха новкъостал дир тхона Рыбалко Марияс, Хашиева Зинас, Васильева Марияс.

Дика lалашдаьд хьайбаш доакъарна а. Кийчъяьй цхьа эзари ах эзари тонн сенаж, 6 эзар тонн хьажкlай гlадамаш, 65 тонн йсл.

С. АЛИХАНОВ.

ГОЙТАРА АГИТАЦИ: МИШТА ХИЛА ЕЗА ИЗ

РЕЙД

Хьалхашка латта декхараш дIадовзийтара, пятилетка а укх карарча шера а планаши социалистически декхараши кхоачашдар дукхъа къахьегамхой оьрцагIбахара, цу хьакъехьа царна карагIдаьннар мадарра дIагойтара лоархIаме фактор а хинна дIаэттай гойтара агитаци. ХIьата цун тайп-тайпарча формаех кхетамца пайда эцаш а, из ханханнахьа эргаяьккхе тоаеш а хилча цун кхетам балара низ чIоагIагIа хул, парте тIахьехама дош наьха дегашка дуж, наьха балхацара безами хьинари айлу.

Иштта цу деша лоархIам бечарех лархIа мегаргболаш ба Наьсаренча «Электроинструмент» завода партийни бахамен кулгалхой (парткома секретарь нов. Точиев, завода директор нов. Мальсагов, завкома председатель нов. Евлоева).

Заводе дIачувоаллача, цун коа, цехашка дIа мел хьежача гуш я лозунгаш. Предприяте коа гаьнаш егIа кийчъяь аллея я. Укхаза доаллача Сийлен Доска тIара шоана бовзаргба заводе эггара чIоагIагIа сий деш бола къахьегамхой. Царех ва слесарь Котиев Ахьмад, контролер Озиева Зайнап, цеха начальника заместитель Мусакаев Ваха, слесарь-сборщица Яндиева Дугурхац, слесарь-сборщица Канисьева Наталья, кхыбараш.

Завода конторе, цун цехашка латт гIалгIайче машиностроене хьалхара предприяти хьакхолларах, из шерагара шерага чIоагIлуш хиларах, цунца цхьана гIалгIай болхлой класс дегIаахарах дувцаш йола фотовитринаш, стендаш, барельефаш. Цу гIулакхо шоай къахьегама цIен сий де Iомабу болхлой. Иштта, вIашагIйоккача механически инструментальни цехашка доалла ши лозунг дийшача кхоачам ба цу предприяте низ хIанз малагIча боараме ба хара: «Дийнахьа буси заводе 50 эзар сома маьха продукци арахец», «Балха хана хIара минутах заводе арахец шиъ электросверлильни машина». ХIьата цу минутех, денох, машинех ма латтий коллективо беттташка, кварталашка доаха толамаш а. Итт бетта продукцена реализаци яра план 106 процента, къахьегама овсарле лакхъяра план 102,3 процента кхоачашъяьй завода коллективо. Цох гуш да шозаш тIайица встречни плани социалистически декхараши цар толамца кхоачашдеш хилар. Из деррига къьгга хьагойташ, къахьегача сага сий деш, цун дикаица ловца боаккхаш, из дIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьегара тIахьехаш я заводера гойтара агитаци. Дийнахьа цкъа санна дукхаза хIара болхлочун бIарг тIа ца отташ юсаргъяц «Хьаьнала къахьегарах баркал хилда хьона» — аьнна язъяь лозунг. Цо догцIена къахьегарий даим дог гIоздоах, балха ледарно ювлийтаращта эхь хетайт. Массанена гучча метте яздаь да инструментальни цехера болхлой коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш хилар. Къахьегача дика хьокхамаш доахаш санна бълха а, цIагIа а коммунистически хьисапе гIулакх долаши вахаши, шийидейно-политически кхетами профессиональни говзали лакхъеш, эшшача хана уллув болх беш воаллачоа гIоновкъостал деш, балха брак ечарца къовсам лоаттабеш хIара болхло хила везилга хьагойташ да «Болхлочун сий лорадара закон» яха плакат.

Завода цехашка, участкашка шортта я пхе ден план диъ дийнахьа кхоачашъяра, денна дош, тIайица декхар ханнахьа кхоачашдара, толашагIйола опыт массанена дIайовзийтилга Iалашдара къахьегамхой, гIулакхера нах тIахьехаш йола лозунгаш, плакаташ.

Гуш да гойтара агитаци заводе хьалхашка уттача декхарашка хьежжа каст-каста эргайоахаш тоаеш хилар, из гIулакх лостам болаш укхаза леладелга. Из болх вIаштIехьбаккхара дукха ахча а дIадохийт предприяте администраце. Духхьал укх карарча шера цу гIулакха лаьрхIа 11 эзар совгIа сом ахча хьожадаьд завода администраце.

Из деррига дика да, цхьабакъда, цхьадола кхоачамбоацараш а нийсделар цига. Къахьегамхой идейно-политически кхетам лакхбара хетадаь лозунгаш цехашка дукхагIа хилча бакъахьа хет. Иштта кIезига бIаргаяйра тхона предприяте гойтара агитаце сатирически формаш. ВIалла дац предприяте гIалгIай меттала яздаь лозунгаш.

Кхыча тайпара дар тхона трикотажни фабрике дайна сурт. Кхыметтел фабрика коа наIарашка цхьаь цаI лозунг дацар. Тхо хилар фабрика эггара йоккхагIа йолча швейни цехе. Цига дIачуваьнначоа гургйолчен хIаьта болх беш багIачарна тIехьашкен хьалтеха кходиъ лозунг доаллар. Уж керттерча даькъе идейно-политически кхетам балара хетадаь да, хIаьта цар шоай тайпара болча къахьегамца ювзаенна йола гойтара агитаци цехе геттара кIезига я. Ялх бIаь саг къахьегаш ва цу цехе. Уж берригаш дIатIахьежаш бола пен а, кхийола моттигаш а гойтара агитацеца дика кийчъе йиш йолаш я, цхьабакъда, из даь-м дац. Укхаза пожарни инвентара уллув хьалтеха доахк бригадай социалистически декхараш, хIаьта уж кхоачашдарах аьнна дош дац.

«Швея» яхача пенгазетага хьежар тхо. Цу тIа ший чулоацамга диллача вIалла сенна техай-хьогI аьнна хеташ йола цхьа стихотворени мара хIама дацар, из газет бегдоаккхаш цхьаццабараша шоашкара Iоттарий хьисапе даь йоазош ца лаьрхIача. Иштта даьсса уллар «Бракьерашта эхь» яха доска а. Цу тIа баха нах боацаш йисай-хьогI фабрика партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш? Йисаяц: Укх тIеххьарча хана фабрика, кердача кулгалхоша бракьерашца Iаьдала рузкъа тIаккхувдарашца цIенхаштта къовсам лоаттабой а цу тайпара кхоачамбоацараш, зуламаш кхы а нийслуш да. ХIаьта уж леладераш хьагучабахар, уж массанена бовзаргболаш цар цIераш гучча моттиге хьалтохар данза даргдоаца гIулакх да. Администраце шийгарча низахи партийни общественни организацеша кхетам балара средствaехи, цу даькъе гойтара агитацех а, нийса пайда эце мара бокъагахьа даккха йиш яц моллагIа лоарзагIдаьна гIулакх. Цу деша хетаяь цхьаккха тайпара лозунг а плакат а баргадовнзар тхона фабрике.

Кхы дикагIа дацар гIулакх вязальни цехе а. Цхьаккха хIама ядданза а, гонахьара гом бохабаь а уллар пенгазет. Цхьайола лозунгаш бIеха а, ца хувцаш хьалтеха йоахка дукха ха йолаш а яр. ДикагIа къахьегар белгалвоаккхаш, гIалат ваьннар бехке веш цхьаккха тайпара хIама дацар гуш. ВIаь метр йIаьха йолча цеха цхьа пена тIа цхьаккха тайпара лозунг, плакат дацар.

Бакъда цу цехе вайнаьха меттала яздаьча эIамигача плакатах бIаргкхийтта гIаддахар тхо. ДIатIадаха Iоднийшача гучадаьлар из а нохчий меттала долга.

Цехий балха хьокхамаш хьагойташ долча Доска тIа ханханнахьа итогех лаьца йоазош дац. Предприяте хIанз йола гойтара агитаци ший чулоацамгеи формагеи диллача лостам болаш яц, хIаьта цхьаццанахьара яр бIарахьежача дог эккхийташ я. Из коллектива хьалхашка латтача декхараша дIа мадеххара вIаштIехьъяккха декхарийла я партийни организаца.

Назранера даьнна ТIой-Юртарча «Октября 40 шу» совхозе кхаьчар тхо. Из никъ беша е цу юрта юкъе гIолла лелаши щит, лозунг, транспарант бIаргайовцзар тхона совхоза конторе кхаччалца. Укхаза хьалтеха доахк механизаторий, звеньяьй социалистически декхараш, яхье хьалха баьннарий сурташ. ТIаккха ший норма 120—130 процент кхоачашъяьча механизатора нов. Куркиева сийла айяь байракх а ягIар.

Бакъда, укхаза а гойтара агитаци лерттIа вIаштIехьъяккханза яр. Хьокхамий доска тIара ха йиш яцар хьалха е тIехьа латтар малав. Пенгазет кулга кIала нийсъеннача материалех оттадаь дар. «Грозненский рабочий» яха витрина яьсса яр. ГIалгIай меттала яздаь лозунгаш гуш дацар юрта а, е цул тIехьагIа тхо хиннача № 2 йолча ферме а. ХIаьта ферме бос байнеи тишъеннеи ши лозунг мара кхы цхьаккха тайпа гойтара агитаци йовнзар тхона.

Иштта воча хьале я гойтара агитаци «Экажевский» совхозе, ДСУ-2, района цхьацайолча кхыча организацешка. Из цу организацешка хьалхашка уттача декхарашка хьежжа ханханнахьа эргайоахаш тоанц.

Цу предприятей производственни декхарашца айхха ювзаш, боагIаш бола идейно-политически чулоацам болаш яц из. Тхо хиннача цхьаннахьа гIалгIай меттала язъяь лозунг йовнзар тхона. Геттара ледара латт районе сатирически гойтара агитаци вIаштIехьйоаккхилга, дуккханахьа тесса леладу пенгазеташ арахецара гIулакх, центральни а республикански а газетий витринаш кIезига я я, хIаьта яраш а газеташ доацаш хул. Дуккхача организацешкарча партийни, профсоюзни, комсомольски болхлошта кхоачам хет-шу дIадолалуча хана шоай коллективаша тIайица социалистически декхараш хьалтехача, тIаккха уж кхоачашдарах дола дош шера итогаш еча хана мара ца хьоадеш дут. Е райцентре е, боахамашка къахьегаме доккхий хIамаш карагIдаьннарий аллеяш яц.

Районе, парте райкоме соаха денз вIашагIъелла, болх беш я гойтара агитаци вIаштIехьъяккхара лостам телаш йола Совет. Совета хьалхленца цхьадола гIулакхаш даьд районе: ткъаьх совгIа щиташ оттаьй Назране, тоаяь кий гъеш я парте райкома хьалхашкара майда. Укх шера бIаьсти парте райкома бюрос дийцад гойтара агитацех дола дош. Цига белгалъяьхар из болх эсала беш йола коллективаш, цхьабакъда, цул тIехьагIа шоаш тIайица соцам кхоачашбара боагIаш бола тIахьожам лоаттабелга Iалашдаьдац парте райкомо, цу гIулакхацара партийни, профсоюзни, комсомольски организацей бехктоккхам лерттIа айбаьбац. Уж декхарийла ба гойтара агитаци тахханарча дено дIадеххача тайпара эргайоахаш тоае, цун тайп-тайпарча средствaех нийса пайда а эцаш балха Iоламаш доахараш дIабовзийта, уж даим хоастабергболя хIама де, цунца цхьана балха бракьераш, яхье тIехьабусараш массанена гуш хургбола гIулакх Iалашде. Гойтара агитаци хоадамболаши коллектива хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаерзаяьи хилийта еза, наха идейно-политически, интернациональни, патриотически, къахьегама кхетам балара цун формаех нийса пайда а эцаш. Шоай чулоацамга диллача къаеннеи ширъяьннеи хIаьта иштта бос байнеи во кийчъяьи лозунгаш хилийта йиш яц цхьанна а предприяте.

Еррига гойтара агитаци духхьала управлене е конторе гулъе гIертилга нийса дац, из хилийта еза хIара балха участке, цехе, бригаде, ферме. Иштта лоархIам баьза барг бац лозунгаш, плакаташ, кхыдараш наьха безам тIагIоргболча тайпара эстетически хоза кийчъяра а.

«Сердало» газета рейдови бригада:
М. ПУГОЕВА — КПСС Назрановски райкома кхалнаха юкъе беча балха отдела заведующи, **С. ДЖАМБУЛАТОВ** — «Ленина никъ» газета болхло, **С. МАЙСИГОВ** — тха спецкор.

ГIИШЛОШЪЕРИЙ СОВГIАТ

Октябра деза денош тIакхоачаш дика совгIат кийчдир Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене чуйоагIача СМУ-5 коллективо.

Ханал хьалха эксплуатаце цар дIаденнад наха чуIе 122 квартира йола цIа.

ЦIенош ханнахьа хьалдаь дахара яьржача социалистически яхье башха дика толамаш доахаш къахьийгар Денисултанов ХIарона кулгалдеча каменщикий, Еременко Нина Федоровнаси Шильников Сергей Сергеевичеи кулгалдеча малярий, Сотников Тимофей кулгалдеча штукатурий бригадаша.

ГIишлошъераша уж цIенош хьалдаьд «Главнефтеснаб» болхлошта лаьрхIа.

Р. РАШИДОВ.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ДIАХЕЦАЦ

Дикача толамашца белгалдаьккхар Октябра деза цIей цхьоалагIча электростанцеи кхоалагIча объединенни Грозненски ТЭЦ-еи коллективаша. Толамца кхоачашйир цар электрически йIовхалеи энерги яккхареи из потребителашка дIакхачийтареи итт бетта план.

ЦхьоалагIча электростанце «Кавказэнергомонтаж» треста слесарий - монтажникий бригадаша вIашагIъеххай керда йоккхий болернеш. Цудухьа вIаштIехьдаьннад городерча участкашка йIовхал яла. Иштта эксплуатаце дIаеннай цу теплоэлектроцентрале 12 эзар киловатт - сахьат мощность йола турбина. Iана замалахь болх бара дика кийчъяьй энергетикаша еррига оборудовани.

Социалистически яхье хьалхалатташ ба электромонтераш М. Колин, А. Станкин, электрослесараш А. Асуханова, Л. Иванов, кхыбараш.

* * *

Цхьа дезал санна барттайна хьинаре къахьегаш ба «Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте дуккхача къамех бола нах. Ханал кхо ди хьалха кхоачашъяьй цар дерригача технико - экономически хьокхамий итт бетта план. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 3 процент тIеххкхоачашъяьй. Арахецача продукцега дIабода мах 15 проценти ремонтни балхашка дIададар 16 проценти лохдаьд. Цудухьа паччахьалкхенна баь пайда 175 эзар сом ба.

Укх шера кхоалагIча квартале даьхача толамий итогаш йича ремонтно - наладочни предприяти республикански Сийлен доска тIа йитай. Цу предприяте карара кара тела ЦIе байракх еннай В. С. Черкесов керте латтача турбинноремонтни цеха коллективана, шоллагIа моттиг хьожаьй В. А. Петров керте латтача цеха коллективана.

Заводе дикагIа лоархIача производственникех ба слесарий бригада бригадираш Ю. Плешаков, В. Клюков, А. Цатуров, А. Гаев, Н. Джабкаев, кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Ставропольски край. Мехка къулбехьенгахьа йоккхагIа ярех йолча Новостроицки водохранилища йисте уллача Ставропольски ГРЭС-а хьалхарча энергетически блока монтаж яь йоалаш латт. Станце проектни мощность — 3 миллиони 600 эзари киловатт я.

Къахьегама вахте а этта гIишлонхошеи монтажникашеи толаме кхоачашду тIайица декхараш, юкъе кхувл гIишлош яра хьалха латта методаш.

Станце ток тергья Къилбаседа Кавказеи Закавказеи городашта, юрташта, Донбасса шахташта, Ставрополье ирригационни системаштеи хьайбай боахамий комплексаштеи.

ГIишлонхоша дош деннад энергетика Денга — 22 декабре, объект йисте а яьккха болх бе йолаялийта аьнна.

Хьинаре къахьегаш я укхаза Смолянски Василе комплексни бригада (сурта тIа).

К. ТАРУСОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКА ГIУЛАКХАШ КАРАГIДУВЛ

ПИСЬМОЙ ОБЗОР

Октябрьски революце 57 шу дизара сийна тIайица декхараш толамца кхоачашдара укх тIеххьарча деношка къьстта хьинар айденна къахьийгар республика промышленноста, юртабоахама болхлоша. Шоашта а шоай новкъосташта а карагIдувлача дикача гIулакхех, дувцаш дар «Сердало» редакцега дена письмош.

Пятилетка къоастамбеча укх шера дика болх беш хьайоагIа автотранспортни предприяте коллектив, цудухьа города Сийлен доска тIа яьккхай из, яхаш язду Малгобекерча Л. Цечоева. Социалистически декхараш тIеххкхоачашдаь цIейна накъабаьхкар автобусаш тIа болх бу шофераш нов. Арчаков, Эгиев Асхьаб, Эсмурзиев Батир, грузовой машин лелаю Цездоев Салман, кхыбараш. ХIаьта шофераш Мержоев Борис, Исаев Суьян, Кортоев Назир, Мержоев Муса иттлагIча пятилетка чотах болх беш ба.

ХIанз декабрь бетта чотах болх беш я тха коллектив, хоамбу Назрановски хьун боахама директора нов. Хутиева. Планал 6,6 процент дукхагIа дегIаенай къахьегама овсарле. Коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи тилла бокъо яккхара къовсам лоаттабеш ва тха боахамера 95 саг. Шера план 11 ди ханал хьалха кхоачашъе социалистически декхараш тIайицад оаха.

Укх шера дика къахьегаш я республике къонагIчарех йолча химически реагентий Карабулакски завода коллектив, язду ВЛКСМ Сунженски райкома секретара нов. Синчицова. Къахьегама эффективность махулла лакхъе, керда техника къонача болхлошта дикагIа йовзийта гIерташ болх бу предприяте комсомольски организаце. Укхаза де а доагIаш сий деш я инженер Поляков Николай керте латта комсомольско-кагирхой смена. Пятилетка къоастамбеча шера технологически цеха къонача коллективашта юкъе йоаржаяьча социалистически яхье хьалхалатташ хьайоагIа из.

Хьинаре къахьегаш я Грозненски швейни производственни объединене Новогрозненски поселкерча № 7 йолча цеха швея - мотористка Кадырова Роза, хоам бу тхога нов. Кычикова. Смении заданеш 110—120 процент кхоачашъю, цеха юкъарча вахаре дика дакъа лоац поселкови Совета депутат йолча комсомолка Розас. Дукха ха йоаццаш «ТIехдика болхло» яха значок еннай къонача швеяна.

Укх шера шоллагIча квартале социалистически яхье шоллагIа моттиги ахчан совгIати делар Кадырова Розайна.

Пятилетка къоастамбеча шера республикерча дикагIболча хьажкIаш лелаерашца яхье а баьнна планал совгIа хIара гектара тIара 40 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуяра хьинаре къахьегаш хьабаькхар «Экажевский» совхоза № 2 йолча бригадера Костоев Якъуби Толдиев Мовлади, яхаш Наьсарера язду, тхога нов. Евлоева. Ца йойташ а ший хаииахьа а хьажкIаш чуэцара, уж Даьхен амбарашка дIачутовсара механизатораш тIахьехаш парте райкома даьча кхайкаралла жоп луш болх беш ба хIанз хьажкIаш кхераш, мукъадаьцна лаьтта хургболча хьувкъама сихха аьха дакха гIерт уж.

Дика хьийкъа шекара свекла дукха хIама ца эшшаш чуийца боалаш латт «Автуринский» совхоза цхьоалагIча отделене свекловодаш, йоах ший письмо тIа тха штате воацача корреспондента нов. Цуева. Укх деношка хьинаре болх бу пенсионерка Гайрбекова Букас, Алимханджиева Манжас. ХIара гектара тIара 400 центнер свекла хьа а яьккха паччахьалкхенна дIачуелар цар.

Укх шера 210 гектара тIа генараш дIадийналар «Ингушский» совхоза № 6 йолча бригада кхашка, язду Малгобекера нов. Даскиева. Из техничеcки культура лелаеш бар звеньевойш Алероев Вахеи Эгиноев Iаьлеи. БIарччача ахкан низ тIабахийта къахьийгар цар. Цудухьа Iалама хьалаш низкъало хина дале а дика беркат даьлар хьийгача къих. Планах 9 центнер даха дезача 9,2 центнер хIара гектара тIара чудера генараш.

«Автолавка ялат чуэцача» аьнна корта а болаш письмо дайтад редакцега нов. Жапарова. Грозненски райпо автолавка тIарча шофера Хасмухаджиев Зайнде балхах дувцаш да из. Кхашка болх бечарна цахаддаш промышленни кхачани товараш лоаттаду Зайнде. Наха доккха баркал оал цунга. 10 бетта план ханал 3 ди хьалха кхоачашъяьй Зайнде.

Грозненски ремонтно - механически завода цхьоалагIча цехе дукха болхлой ба хIанзлехьа ихе шера план кхоачашъяь. Цар цIераш йоахача хана цехе кулгалхоша эггара хьалхарчарца цIи йоаккх газоэлектросварщика Панченко Борис Ивановича. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа норма 200 процент кхоачашъю цо. Овсаре къахьегарал совгIа цхьаккха брак ца нийсбоалийташ болх беш ва из. Цудухьа ОТК болхлой тIахьожам боацаш къахьегаш ва из.

Дуккхача шерашка хьинаре къахьегарах дукха совгIаташ тийннад Борис Ивановича. Царна юкъе я Ленински юбилейни медали «1973 шера социалистически яхье котваьннар» яха значоки.

СУРТА ТIА: газоэлектросварщик Б. Панченко.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕКХАРАШ ДИЗЗА КХОАЧАШДУ

Грозненски шурий комбината коллективо тIеххкхоачашъяьй итт бетта план. Планал совгIа арахийцай 2271 тонн цIенача шурий продукци, дулха даьтта — 54 тонн, хьаьна нахча — 28 тонн. Итт бетта планагIа 8714 эзар сома маьха арахеца езаш хинна продукци 9600 эзар сома маьха арахийцай.

ТIайийцача социалистически декхарегIа шера планал совгIа 620 эзар сома маьхал яккха езаш хинна продукци итт бетта 796 эзар сома маьхал яьккхай. Иштта тIеххкхоачашдаьд лакхехьарча сортагIа продукци арахецара тIайица социалистически декхараш а.

Укх шера нийс бетта 2 эзар сом пайда лу 8 предложени кийчъяьй комбината рационализатораша. Ерригача участкашка масса долча хIамана тIехье кхомбар бахьан долаш 10 тонн шура, 0,8 тонн условни доагор кходаьд, 37 эзар сома маьха тайп-тайпара материалаш кхояьй. Дизза кхоачашдаьд комбинате керда техника оттаяра даькъе тIайица социалистически декхараш а. Ер шу доладелча гIоне комбината кабхата тIормигашка шура чуйоттара йола 5 автомат оттаяьй. Школьни буфеташта лаьрхIа 0,25 литр чуйодача емкосташка шуреи керда тIоаи чуботташ автомат оттаяьй. Иштта реконструкци яь, керда оборудовани оттаяьй производства массайолча участкашка.

Толамца кхоачашлеш да морзах, шарах, чакхъяьккхача шурах производстве бизза пайда эцара дола социалистически декхараш а. ДIабахача нийс бетта маькхаш еча промышленностага 240 тонн морз, дулха комбинатага 300 тонн чакхъяьккха шура елхай оаха.

Денна дош толамца кхоачашдар комбината хIара болхло социалистически яхье дакъалоацаш хиларца дувзаденна да.

ХIара квартале итогаш ю керттерчеи гIонна йолчеи производства участкашта карагIдаьннарий. Яхье котало яьккхачоа карара кара тела ЦIе байракх, диплом, ахчан преми лу. Иштта, I, II квартале хьалхара моттиг яьккхай цIенача шурий цеха коллективо. КхоалагIча квартале хьалхара моттиг яьккхай Шалински района шурий завода коллективо.

ХIара бетта итогаш ю къаьст-къаьстача бригадаша лелаеча социалистически яхьа. Котбаьннарашта карара кара тела вымпели ахчан премии лу. Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Ш. Магомадовас кулгалдеча кIолд еча участка коллективо укх шера диазза яьккхай карара кара тела цIе вымпел, иштта белгалъяьннай ий. Юхминас, Завьяловас, Бешапошнаяс, Котельниковас, Алимовас, Самарцевас, Чусовитинас кулгалдеш йола бригадаш.

Грозненски шурий комбината коллективо производстве дика толамаш дахара чIоагIа новкъостал ду дукхагIа бола болхлой, гIулакхера бараш экономически знаций школе дешаш хиларо. ТIеххьарча кхаь шера комбинате болх беш я коммунистически къахьегама школаш. Группай пропагандисташ дика кийчо йолаш, дешарах кхеташ, шоай балха говзал цахаддаш лакхъеш хьабоагIа нах ба. Экономически группай дикагIа бола пропагандисташ ба планово - экономически отдела начальник коммунист М. В. Гарбузова, къахьегама дешашта йола инженер Л. Мамонова, комбината производства заведующи Л. Рогожина, иштта кхыбараш а. Комбината коллективо дош деннад пятилетка диъ лагIча шера план 5 декабре кхоачашъе.

А. УЖАХОВ,
Грозненски шурий комбината директора заместитель.

«КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЗАВОДЕ

Къахьегама овсарле лакхъяра, технически прогресс сихъяра юкъе доккха дакъа юкъедихьад завода керттерча механика отдела болхлоша ий. Шульгас, Одиноченкос, Реузова, Шершнева.

Цар инициативагIа дукха рационализаторски предложенеш кийчъяьй. Масала, автоцистернайи, автоцистернай заправщикийи керда конструкци, геолого-бурув тохара йолча насосашта керда установкаш кийчъяьй.

Рационализаце юкъе доккхий толамаш дахарах цу новаторашта «Профессех дикагIвар» яха цIераш еннай.

* * *

Заводе вIашагIъеллай мастерий совет. Цу совето цехий, участкай мастерий балхах лаьца дола лоархIаме дешаш къоастаду, толашагIа болча болхлошта мастера декхараш тIадела дисциплина чIоагIъяра тIехьа къовсам лоаттабу.

Иштта, совета предложенегIа № 12 йолча цеха кулгалхоша слесарь нов. Аушев мастералла хьожавир. Иштта мастера балха тIа вахийтар № 7 цеха фрезеровщик Григоглазов.

* * *

Хьинаре болх беш я заводе халкъа тIахьожама группа. Халкъа тIахьожамхой новкъосталца вIашагIъеллай керда кислородни станци. Керда универсально - сборочни приспособленеш балха юкъейоалаяьй №№ 1, 12, 14 йолча цехашка. Цу гIулакхах 3200 эзар сом пайда баргба.

С. ВОРОНИН.

«Советская Россия» газета доттагIашка

«Советская Россия» газет арадувла 18 шу да. Башха дукха ха еце а цу шерашка дукха доттагIий хиннаб газета. ХIанз массехк миллион ба уж. Ше кепаетта материалаш пайдане, чулоацам кIоарга болаш хилийта гIерт «Советская Россия» редакци. 1956 шера керда общеполитически газет хьадеш Российски Федераце бахача наьха вахар дувцаргдола, массанахьа дIаккхоачаргдола общеполитически газет — иштта белгалдаьхар цун декхараш парте Центральни Комитето. 1974 шера 1 январе денз «Советская Россия» яхача заголовка кIал арабувл керда мугI: «КПСС ЦК, РСФСР Лаккхехьарча Советеи Министрий Советеи орган. Цо юкъарчал доаццаш лакхйир газета торонаши влияниниi, хIаьта тха журналистий коллективана хьалхашка оттадир чоалханегIеи бехктокхамегIеи дола декхараш.

КПСС ЦК кердача кепайозон органа шоаш язлуш ший чулоацами юхь-сибати дола газет деза дешарашта. Нагахьа санна укх шера тха газета тираж дикка дегIаенаяле, нагахьа санна хIара денна Ленинграде, Владивостоке, Махачкале, лаккхача лоамашкарча Тырнаузе «Советская Россия» хьадарга хьеже, нагахьа санна дукхача хана денз хинна даьнна а дIадайза а долча «Правдана», «Известешта» нийсса московски киоскашка Iурра «тIабетталуш» дIайийдой КПСС ЦК нахаз кхсачаш а ду, цахаддаш чулоацама керттерча даькъе саг лоаттавеш а да тха газет; из «Советская Россия» белггала ший юхь-сибат долаш хилар да.

Кхыча центральни изданеша санна 140 миллион нах бахача йоккхача социалистически Федераце, хувцаргйоаца а масса хана дукха езаргйола а Росси-Даьхе йола итташ кхыдола къамаш эрсашца цхьана цхьа барт бола дезал санна бахача республика вахар дизза дIадовзийт «Советская Россия» хIара номер тIа. Россе дахача къамий вахар дикагIа довзийта, мехкара, доазол араьхьара гIулакхаш пайда эцаргболаш дувца гIерт тха редакце журналисташ.

ХIара номер цаI шоллагIчоа тара хургйоацаш, чулоацамга а темаш дешарий самукъадоалаш, къахьегамхой дикача гIулакхех, Федераце дахача халкъаша КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеча лоацача доккхача даьхъах дувцаш хургйолаш бIаштIехьбоаккх оаха тхоай болх.

Къахьегамеи экономикеи толамаша дIалоац «Советская Россия» хьалхарча даькъера моттиг. Из-м кхеталеш а да: Iалаьмате йоккха я Росси, хьогаргволаш боккха ба цун экономически низ.

Промышленностеи юрта боахамеи новаторашта карагIдувла дика гIулакхаш дIадовзийтилга, боахамашка нийслу кхоачамбоацараш гучадоахилга ший декхар лоархI тха газето. Пятилетка лоархIамера декхараш кхоачашдеча болхлой класса, къахьегама ахархошта, интеллигенцена хетаяь материалаш цахаддаш кепаетт «Советская Россияс». Дагайоахийтаргъя аз Къилбаседа Кавказерча Черсий - Балкхарой автономии республикерча хьажкIаш лелаераша хьажкIаш чуэцача комбайнай къахьегама овсарле лакхъяра Еррисоюзни яхье баьккха толам, Грозненски производственно-совхозно - торгови объединене опыт ювцаш Федераце кхачаи промышленноста министерства яь выступлени, Дагестанерча Сулаке хьалъеча Днепрогэсал кхозза низ болашагIа йолча, уникальни гидроэлектростанцера яь передовица-репортаж, Къилбаседа - ХIирийчерча Алагирски чIожера социально-экономически очерк, кхыйола укх тIеххьарча хана газета тIа араьнна йоккхий статьяш.

Газета оагIош тIа йоккха моттиг дIалоац Iилман-технически прогрессо. Дешархошта цу плана керттера чулоацам бовзийта гIерт редакци. Тха газет дешараша новкъостал ду редакцена: «ЛоархIамеча темах дола письмо», «Опыт, проблемаш, лехар» аьнна араювлача колонкашта хан-ханнахьа хьаккхухьийт материалаш. ТкъоалагIча бIаьшере Iилма дегIадара хетаяь Iилмахой статьяш кепаетт тха газето.

Общеполитически газет да «Советская Россия». Цхьабакъда, цо юрта боахама дешаш юкъеххахьара торонаш тIехьашка-м яхац. Кхашкара боккха хьувкъам чубара, техниках дикагIа пайда эцара, производствана специализаци елга дегIадоаладара, кхашка хий дехка гIулакхаш вIаштIехьдахара ялат леладареи хьайбаи боахамашка къахьегама хьалаш тоадара лоаттабеча къовсаме доккха новкъостал ду оаха юрта боахама къахьегамхошта. «Советская Россия» оагIош тIа колхозхоштеи совхозий болхлоштеи корорга производства новаторашта, яхье хьалха латтарашта карагIдувларех дола дувцараш. Масала, укх шера бIаьсти берригача мехка дIахезар Ростовски хьажкIаш лелаераша Черсий - Балкхарой республика мастераш социалистически яхье бехара а даь кхайкарал. Из тIахьехам кепа а теха механизаторий яхь Къилбаседа Кавказе дIа миштa ярж хьожаш хилар тха газет.

Вай каст-каста оалаш да: сага хозне къахьегамца я, къахьегамца доал сага сий. ХIаьта вахара бакъдар хоза а дика кхетадеш а хьахьскха хоаш опытнегIа болча журналистийи писателийи очеркашка газето дувц кхоачалургбоаца низ, инициатива йолча нахах, дикагIйолча бригадех, звенонх, цехех. Цунца цхьана план кхоачашъярах кхоачам ца беш юххьанцарча производственни ячейкашкарча наьха вIаши бола бувзам, морально-психологически гIулакхаш дувцаш а материалаш кепаетт газето, вешта аьлча, производственни гIулакхий духовни хьалашка кхача гIерт тхо.

«Советская Россия» оагIош тIа цахаддаш кепаетт балха методаш дIа-хьа йовзийтара хетаяь материалаш. Партийни болх мишта аьлча, из практике дукха пайдане хIамаш нийслуши боахама а культурни вахара а кулгалдечара партийни комитетий, юххьанцарча организацей балха хоадамболла опыт гучайоахаши ба.

Росси — къахьегамхой депутатий Советий Даьхе. Советски Iаьдала органий балхах, депутаташа харжархой накъаш кхоачашдарах, иштта кхыдараш дувц «Советаш: инициативеи опыти» яхача разделе.

Iалами саги, вайн вайча гонахьеи, ХIаранена хIанз дардоалаш, дац уж хIамаш. Iалама хьурмате доал дара кхетам бенна ца Iеш газет дешарашта оаха дувц харцахьабакъахьа хьу хьаккхарах, саккхарашта а озлахазарашта а чарахьал дара духьала пахаддаш лоаттабе безача къовсамах. Цу доккхача, пайданерча гIулакхах дукха критически заметкаш, статьяш язъю газет дешараша.

Дунеи халкъашта юкъарча гIулакхех аьлча а ший тайпара юхь-сибат долаш да ала йиш я «Советская Россия». Кхыча изданеш тIа араювларел шоай чулоацамга, формага диллача эргало йолаш уж материалаш кепаетта гIерт тха газет. Боккхача безамца еша я «Мозаика» яхача традиционни колонка тIа тамашийна хIамаш, факташ юаца информаци, иштта «Малхбузен» вахара образаш гучайоаха лоацца заметкаш.

Тха газета дицлац спорт, тайп-тайпарча гIулакхех йола справкаш, консультацеш, специалистий хьехамаш, кхыдараш дувца а. Кхыметтел духхьал тха газета тIа мара ара ца йоала «ЦIагIа де дезарех дола хьехамаш» яха шоатта денна лаьрхIа йола рубрика лелаю оаха. Дезала цхьана салоIача хана ешара лаьрхIа я из.

«Советская Россия» оагIош тIа кепаетта материалаш экономиках, партийни вахарах, Iилмах, школаех, культурах, бытах, спортах, кхыдарех язъяь яле а массане еша безам боагIаргболаш хилийта гIерт редакци.

А. ПОДОЛЬСКИЙ,
Къилбаседа - Кавказа Автономии республикашка гIолла вола «Советская Россия» собственни корреспондент.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕШКА

ХЬЕХАРХОЧУН — ДУКХАГIА ТЕРКО

Хьехархой кадраш республике чIоагIъялийтар кертерча лоаркIаме да школьникашта хьехаран кхетам баларан, массане а юкъара юкъера образовани яккхарга довлилга чакхдаккхара.

Из проблема Шалински Урус - Мартановски районашка мишта къоастаеш я дувцаш гаьрхха къамаьл хилар халкъа образоване, культура, спорта дешашта йолча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссе заседане. Къахьегамхой депутатий районии Советий исполкомий председателий ии. Л. С. Сайдаевеи Л. М. Налаевеи докладашка ла а дийгIа, комиссе белгалдаьккхар, цу районий моттигера Советаш, боахама органаш, общественни организацеш халкъа образоване болхлой йоакхо дукхагIа е яьина хилар. ДикагIа вIаштIехьдоах царна чуIеча моттигий - бытовой хьалаш, дикагIа Iалашбу уж йоагоча хIамаца, кхачан продукташца. Административни органаша къовсам чIоагIагIа лоаттабу арахьара тIабаьхкача хьехархошца леладеча хулигански гIулакхашца.

Чакхдаьха гIулакхаш бахьан долаш хьехархой кадраш кIезигагIа дIаух, тоаенна цар дикала состав. Дуккхача хьехархоша халданза лакхбу шоай идейно - теоретически боарами балха квалификаци, хьинаре дакъа лоац общественно - политически вахаре, лекцеш еш, докладаш ю.

Цхьабакъда докладчикаша а заседане къамаьлаш даьча массазарча комиссе членаша а белгалдаьхар, Шалински Урус-Мартановски районий моттигерча Советаша, халкъа образоване органаша школашта тоъал хьехархой кадраш хилийтара деррига а деш ца хилар. Шинна а районе хIанз а тоъал дукха хьехархой кадраш хувцалу, тоъаш бац кхыча меттий мотт хьеха, математика, хими, физика, биологи, географи хьеха преподавателаш. Цу гIулакхо хьехархошта дукха мухь тIабулл, вочa оагIорахьара Iоаткъам бу дешархой дешарах кхетара.

Кадраш сов дукха хувцалуш хиларах ше дувцаш массазарча комиссе председатела депутата В. А. Янгульбаева, комиссе членаша депутата А. А. Чайкина, просвещене министерства инспектора Н. М. Пантелеевас, кхычар белгалдоахар, хьехархой быта, хьинаре болх бара хиланза даргдоаца кхыдола хьалаш вIаштIехьдахара хIанз а цхьайолча юрташка йоагIаш йола теркои йоакхои ца еш хилар. Масала, Шалински районе йIаьххача хана цIи ца ювзаш лаьттад хьехархой чубаха цIенош, гаьнарча юрташка йохкаш маькхи кхыйола продукташи йоацаш ханаш хиннай.

Хьехархошта чуIеча вахарабытовой хьалаш вIаштIехьдахара дешаш геттара мела хьестаду Урус-Мартановски районе. Укхазарча 765 хьехархочох 147 частни квартирашка вах. ХIаьта а укх тIеххьарча кхаь шера хьехархошта лаьрхIа цхьаь цаI чуIе цIа хьалдаьдац.

ХIанз а дIадаьхадац юртарча интеллигенцеца леладу хулигански гIулакхаш. ХIаьта Шалински районе уж гIулакхаш кIезигдуш дац. Цхьабакъда райисполкомо ювцац цу тайпара гIулакхаш леладаь моттигаш, принципиальни мах бац цар. Прокуратураи милицеи органаша лерттIа де дезар дац хулигански гIулакхаш соцадара.

Заседане критически замечанеш йир хьехархой кадраш хьахаржара, дIанийсъяра, кхетаяра хьалхара халкъа образоване отделий бехктокхам кIезига лакхбеш йолча республика просвещене министерства. Министерство лерттIа оарцагIъялац хьехархой кадраш ехаш йола заявкаш кхоачашъяра, ВУЗ-аш йисте а яьха, вай республике балха хьожабаьраш кхычахьа бахаре атта раьза хул.

Деррига а вIаштIехьа дац Нохч - ГIалгIай педагогически паччахьалкхен университетен кхыча педагогически дешара заведенешкеи деша уха студенташ хьахаржара гIулакха а. Райисполкомаша, халкъа образоване органаша де доагIар дац моттигерча кагирхоех хьехархой кийчбара. Цу дерригача хIамашна, студенташца беча кхетама балха тIарча кхоачамбоацараша цхьана, царех дуккха бараш ВУЗ йистеьккхачул тIехьагIа фуннагIа даь а юртарча школашка балха баха ца тугача кхоачаду гIулакх.

Массазарча комиссе къаьстта уйла тIаяхийтар школай кулгалдеча кадрашца беш бола болх тоабанза барг ца хилара. Шалински районе, белгалдаьхар заседане, алхха цхьан дIалахача дешара шера хувцаеннав юкъерча школай пхи директор. Каст-каста хувцалу завучаш а классе боацачеи школе боацачеи балха организатораш.

ТIаийцача соцам тIа я белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадахара, педагогически кадрашца бу болх тоабара, уж балхара дIаювлилга соцадара тIаерзаяь рекомендацеш. Хьехархошта лерттIа чуIеча моттигий - бытовой хьалаш вIаштIехьдахара де дезар де, школаш, царна хьатIаю классаш, хьехархошта чуIе цIенош, дешара мастерскеш хьалъяра планаш кхоачашъяра лелама чIоагIа тIахьожам оттабе беза къахьегамхой депутатий Шалински Урус-Мартановски районии Советий исполкомаша, просвещене министерства, халкъа образоване отделаша.

Школашкарча столовейи буфетийи болх дикагIа вIаштIехьбаккхара, хьехархой промышленни продовольственни товарашца Iалашбара гIулакха торговле учреждененаша беча балха тIахьожам чIоагIагIа лоаттабелга могадаьд райисполкомашта. Интеллигенцеца хулигански гIулакхаш леладеш йола моттигаш дIаяхара чурча гIулакхий отделийи юрта Советийи бехктоккхам лакхбе беза.

Чурча гIулакхийи юстицей министерствашта могадаьд интеллигенцеца эуламе гIулакхаш леладаь моттигаш шоай ханнахьеи нийсеи тохкилга вIаштIехьдаккхар.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Кхашкара балхаш чакхдаха гарга ба республика юрта боахама къахьегамхой. Чуийча яьнийн коартолаш, гидуаргаш, дуга, кхыйола культураш. Ачхой - Мартановски, Веденски, Грозненски, Гудермесски, Малгобекски, Надтеречни, Наурски, Шалински, Шелковской районий боахамаш ялата лаьрхIа дIайийна хьажкIаш чуйица даьннад.

ТIеххьарча гектараш тIара хьажкIаш чуйица бовлаш ба Назрановски, Сунженски районий ахархой.

Ерригача республике 27,4 эзар гектара тIара хьажкIаш чуйицай, из дIайийнарех 98 процент я. ХIара гектара тIара соахка яьхарел 6,5 центнер дукхагIа хьажкIаш яьхай укх шера.

Ачхой - Мартановски районе юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара яьха хьажкIаш 35,1 центнер я, Грозненски районе — 37,3 центнер, Урус - Мартановски районе — 34,7, Шалински районе — 34,4 центнер.

Ерригача республике соахка яьхарел 27 эзар тонн дукхагIа хьажкIаш яьхай укх шера.

Мерза овлаш 7653 гектара тIара чуийцад. Из дIайийнача шекара свеклах 86 процент хул. Мерза овлаш чуийца йола гарга я Назрановски, Малгобекски, Ачхой - Мартановски районаш.

Шекара свекла леладераша хIара гектара тIара 236 центнер йоакх, хIаьта Назрановски районе — 254 центнер, Ачхой-Мартановски районе 285 центнер йоакх.

Къахьегама овсарле лакха йолаш оах укх шера зяб. ХьатIахулача шера хьувкъама лаьтта кийчдара план 65 процент кхоачашъяьй.

Туркменски ССР. Шатлыкски газ йоалла моттиг — эггара къонагIа а эггара йоккхагIа а я республике. Духхьал укх шера а укхазара яккха лерхI 20 миллиард кубометр газ. Из я планагIа йолчул 5 миллиард кубометр дукхагIа.

Укх пятилеткахь Шатлыкерен республика кхыча газ йоаллача моттигашкарен йоаккхача газа чотах мехка мел йоаккхачоа 40 процент тIаккхетаргья.

СУРТА ТIА: яьссача арешашка вIашагIккхетар. «Туркменгазразведка» треста водитель В. Рюмшин жа Iунга Э. Нияскулиевга хий малийта сецав.

К. Халлыевея А. Овчинниковен сурт.

ТАСС фотохроника.

Дика хьаьнду лаьтта

Хьувкъам алсамбоаккха лоархIаме резерв я лаьтта удобренешца хьаьндар. ТIадоагIача шера бIаьсти дIаюврггйолча культурашта лаьрхIа кхашка 800 эзар тонн органически удобренеш яхка деххар тIаийцад республика кхаш леладераша.

Шоашта хьалхашка лаьтта декхар толамца кхоачашдаьд цар. Ноябрь бутт болалуш кхашка дIаэзай 820 эзар тонн органически удобренеш.

Кхыча боахамашкарчул дукхагIа органически удобренеш кхашка дIаэзай Грозненскии Сунженскии районашкарча колхозашеи совхозашеи. Иштта, грозненцаша 117 процент, сунженцаша 110 процент кхоачашъяьй кхашка органически удобренеш яхкара планаш. Планал совгIа удобренеш яхкай кхашка Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Наурски, Урус-Мартановски, Шалински, Шелковской районашка а.

ДIадахача шераца нийсдича 200 эзар тонн дукхагIа удобренеш яхкай кхашка укх шера.

Цунца цхьана хIанз а кхоачашъе карагIдаьннадац удобренешца лаьтта хьаьндара план Веденски, Гудермесски, Надтеречни, Назрановски, Ножай-Юртовски, Советски районашкарча боахамашта. ХIаьта чIоагIа тIехьабус Веденски, Надтеречни, Ножай-Юртовски районашка юрта боахама болхлой. ХIанз а 50 процент мара кхоачашъяьяц цар кхашка органически удобренеш яхкара план.

Гуйре чуерзаяь боалаш латт

Дукха хIама дисадац хIанз Назрановски района «Экажевский» совхоза механизаторашта хьажкIаш чуйица яха. Хьувкъам сихеи цIенеи чуэцара яьржача яхье хьалха ва Сапралиев Мухьмад. Цул дукха тIехьа ца вусаш бoлх бу Гагиев Сале, Гойтов Татархана. Са тессача денз боад къовлабеллалца къахьегаш цхьа дидIадахийтац царех хIаране балха норма 160—180 процент кхоачаш ца еш.

Со кхай тIа вовача хана тIатеIIа хьажкIаш чуэцаш бар механизатораш. Цхьаннена тIехь шоллагIа йолаш халдаьва дIаухар кхай тIара хьажкIех, аьтача гIадамех етта лафеташ. Трактористаш Нальгиев Муса, Точиев Адлан дийнахьа ткъо-ткъо рейс е кхоабу.

Урус - Мартановски района «Гойтинский», «Гехинский» совхозашкара, шоай комбайнаш а йсалаеш вена, ахиппа саг ва экажевцашта хьажкIаш чуэца новкъостал деш. Шерра яхь яьржай гойтинцаштеи гехинцаштеи юкъе. Яхье хьалха ба «Гойтинский» совхозера механизатораш: Осмаев Ваха, Усмаев Билал, Талдарханов Дока, Солтаев Ваха, Арсамерзуев Абдул-Вахид.

Совхозе уж боагIача хана бIаь гектара тIара хьажкIаш чуэца декхар оттадаьдар царна хьалхашка. Дукха ха я из декхар кхоачашдаь. ХIаьта хIанз ерригa хьажкIаш чуэццалца совхозера дIа ца баха дош деннад цар. НормагIа 2,8 гектара тIара чуэца езача дийнахьа 6 гектара тIара хьажкIаш чуяхь царех хIаране. Дукха хIама ца эшаш дийнахьа ялх гектара тIара хьажкIаш чуэцаш къахьег «Гехинский» совхозерча Чимаев Тахе, Хацаев Буге, Магомадов Iисас.

— Гехинцаша а кхоачашдаьд шоай дош, — йоах «Экажевский» совхоза директора Хасиев Салмана — Цхьа бIаьи ах бIаьи гектара тIара хьажкIаш чуя декхар оттадаьдар царна хьалхашка. ХIаьта хIанзле 160 гектара тIара хьувкъам чуийцаб цар. Гойтинцаш санна ерригa хьажкIаш чуэццалца дIа ца баха лаьрхIад гехинцаша а. ХIаьта чуэца нийсараш а дукха хьажкIаш яц — 60 гектар. Шин дийнахьа болх бича чуена яргья уж. Баьча бартага хьежжа тха боахама хIара дийнахьа ткъаь итт машин йита декхарийла яр автотранспортни предприятеш. Цхьабакъда денна дош лерттIа кхоачашдац. Масала, тахан 12 машин мара йитаяц. Из децаре дукха ха хургьяр хьажкIаш чуийца яьха.

ХьажкIаш чуэцача комбайнашта тIехьа, лаьтта сахаш тракторлаш йолх. Лаьтта аьха, махка баьккха, культиваци яь хьеъндаь даьлча гуракьь юв культураш дIае сеялкаш арайоах кхашка. ХIанзле 1660 гектара тIа дIадийнад кIа, мукх.

Совхоза контора хьалхашка массанена гургйолча моттиге айяь цIе байракх я михо ловзаеш. Из айяьй гуракьа юв культураш дIаювш яьржача яхье хьалхле яьккхача А. Бекова кулгалдеча шоллагIча бригада сийна. ПланагIа 900 гектар дIае езаш хиннача хIанзле 800 гектара тIа гурахьа юв культураш дIайийнай цу коллективо.

Дийнахьеи буси соцаш дац «Экажевский» совхоза кхашкара балхаш. Юртбоахама культураш чуерзаеш, тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама лард йоллаш, доакъар Iалашдеш бохк механизатораш.

А. САГОВ.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО ЕШ

Юрта боахама культураш чу а нйца хIанз тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама лард йоллаш ба республика колхозийи совхозийи къахьегамхой. Дерригача боахамашка сухаlбаь зяба лаьтта оахаш латт.

БIаьсти юврггйолча культурашта лаьрхIа укх шера планагIа 160 эзар гектар лаьтта аха дезаш ба республика механизатораш, хIаьта 11 ноябрь тIаккхоачаш 112 эзар гектар лаьтта аьхад цар. ДIадахача шера цу ханна аьхар 97 эзар гектар мара дацар.

Толам баьккхаб Веденски района механизатораша. Кхоачашъяь баьннаб уж зяба лаьтта ахара шера план. Гарга ба планагIа аха деза лаьтта зяба аьха даккха Надтеречни, Грозненски районашкара кхаш леладераш. Иштта, надтеречненцаша 84 процент, грозненцаша 80 процент кхоачашъяьй лаьтта ахара план. Укх шера зяба аха дезачох кхоалагIа дакъа лаьтта аьха даьккхад Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Наурски, Советски, Шалински районашка.

Цунца цхьана цхьайолча районашка кIезига йоакхо ю зяба лаьтта ахара. Иштта, 11,5 эзар гектар лаьтта да Назрановски районе укх шера зяба аха дезаш. ХIаьта 11 ноябрь тIаккхоачаш аьхар 4582 гектар мара дац. Аха дезачох 40 процент мара зяба лаьтта аьхадац Шелковской районе, хIаьта Гудермесски районе — 58 процент, Ножай-Юртовски — 55 процент, Урус-Мартановски — 62 процент.

Денгара денга лоацлуш я зяба лаьтта аха торо йола ха. Цудухьа республика хIара боахаме, отделене, бригаде сухалбе беза зяба лаьтта ахара, тIадоагIача шера хинна кхоачамбоацараш кхы нийслургдоацаш болх вIаштIехьбаккха беза. ХIаьта дIадахача шера зяба лаьтта ахара йоагIа йоакхо на яр бахьан долаш, республика дуккхача боахамашка бIаьсти аьхача лаьтташка дIае езаш хилар юртбоахама культураш. Из бахьач долаш лаьрхIачул кIезигагIа хилар чубена хьувкъам.

Чуйнина лаьтта оахаш, из тоадаь кийчдеш ба «Назрановский» совхоза механизатораш.

СУРТА ТIА: совхоза Аьлти-Юртарча отделене къонача механизатора Ужахов Мусай агрегат.

Т. АРЧАКОВА сурт.

Хьуи вахаш йоаккха ха йIаьхъяри

Белорусски ССР территорех 33,9 процент дIалоац хьунаша. Из республика — Советски Союзе эггара дукхагIа хьунаш ярех цаI. Гонахье нийса леле тарлуш йолча ерригача средствaex керттерьяр хиларах тарра хьуи лоархIама хьакъехьа, белорусски хьу лелаерий балха хьакъехьа, хьуи беркатах пайда дикагIа эцарен хьунаш юхаметтаувттаярен хьакъехьа дувц БССР хьуи боахама министра, республика заслуженни лесовода МОИСЕЕНКО Сергея АПН корреспондента шийгара дехарагIа.

43 миллиард сага вахара тоъал дукха кислород доаду вай планете ЮНЕСКО даннешка хьежача. Из-м тамаш а яц, нагахьа санна алхха цхьан автомобило 950 километр никъ бича цхьан сага бIарччача шера тоъал кислород «дуаш» хилар теркалдича.

Уж тайпа хIамаш вIаши нийсдаьчул тIехьагIа цIенхаштта уйла янза валац сага Iилма - технически гIулакхех хьахулача цхьадолча хIамай. Масала, хIанз массе метте чакхдоахаш гIулакхаш да феца ийна газ кIезигьяра. Цхьабакъда шерра чулаьца моттиг боарамагIа лелае тарлуча ерригача средствaex керттерьяр, бакъдар аьлча, дIахо а хьу я. Iилмахоша лаьрхIад, гаьнаш тIайолча алхха цхьан гектаро шера дукха совгIа-эшашагIа йоацаш 18 миллион кубически метр фо цIендеш хилар. Алхха цхьан сахьата цо дIачуэц 8 килограмм углекисли газ, вешта аьлча цу юкъа 200 саго чуозар миссел.

Санитарена - гигиеначеи унахцIеноннеи гаьнех доалача берката беррига лоархIам кIоаргга кхетабеш я вай паччахьалкхено лелаю хьунбоахама политика а. Цу политика маIан, цунах хьдда хьахур гуччахьа хьахьокха йиш йолаш да Белоруссе хьу лелаерий гIулакхашца.

Царна карагIдаьннарий биза мах бара статистикага хаттар дерга вай. Октябрьски революци ялалехьа Белоруссе територе тIара хьунаш акхагIча тайпара пайда эцаш хиннай. Ераш я алхха ши цифра: 1882 шерагара 1914 шерага кхаччалца укхаза цIенъяь хьекха дIаьыккхай цу хана 70 процент частни доал дерашка хинна 800 эзар гектар боккъал башха хьу.

Хьун бокъонца йоакхо е йолаенна юхь лоархI оаха, хьу лелаераша, 1918 шера 27 май, къонача Советски паччахьалкхен правительства хьунашта тIера частни доалахье дIаьккха дола хьуний хьакъехьара Декрет тIаийца ха. Хьуи боахам цу хана денз планагIа лелабе болабаро йиш хилийтар 1941 шерале Белоруссе 340 эзар совгIча гектара тIа керда хьунаш хьалкхее.

Из болх юкъагIбисар гитлеровски Германи Советски Союзах латар бахьан долаш. Лесничествашкарен хьун боахамашкарен чуIе цIеноош а боахама гIирсаш а дохадаь цIендаь дIадаьхадар, хIалакьъяр транспорт, картографически материалаши Iилман тохкамий материалаши. ХIаьта керттердар дийцача, хIалакьъяр 500 эзар гектара тIара хьу. ТIом чакхбоалача хана республикера хьунаш 21,5 процент эша а енна, Белоруссе дерригача исторе чухь ца еннача тайпара кIезигьеннаяр. Цудухьа оахош баьча балха мах бара гхоаш юххьанца денз хьадоладеннараш оаха лоархIар 1945 шу да, вешта аьлча гитлеровски Германецара тIом Советски Союз кот а йоалаш чакхбаьнна ха.

ТIом чакх ма баьллинге а йIаьххача ханна план оттайир оаха республика хьун боахам дегIабоалабара. Цу тIа а, цу шерашка гIишлой материалаш Iалаьмате чIоагIа эшаш хиннайоллашехьа а, хьу массе метте халданза шерра дегIаяйта езаш хилар теркал а деш кийчйир план. Декхар оттадир — гаргарча 15—30 шера тIемо бохабаьча мехка боахама мел эш хьу хулийтилга Iалашдаь ца Iеш, юртбоахама производстве пайда эцаш доацача деррига лаьтташка хьу дIайогIа а.

ХIанз из декхар кхоачашдаьд ала йиш йолаш да. Республикерча хIанзарча хьунех ткъо процент гаргга ираш белорусски хьу лелаерий кулгашца хьалкхеьй.

Цу гIулакхо хIанз тхога хулийт республика хьуи боахам дегIабоалабара керттерча, социальни лостамашта уйла тIаерзае, цу даькъе эггара хьалхарча аргIанна хьун структура эргаяьккха тоаяра, промышленни лоархIаме йоацача хьуний тайпаш тоадара. Цу тайпарча хьунашка боахама гIулакхашта хьу хьакхийтац, санитарни хьу юхаметтаоттаярен гIулакхашта хьокхачунгара дIаийкххача. Царех лоархIаш я городашта гонахьа дIаегIа гаьнаш — шоай тайпара кислорода фабрикаш, курортни зонаши салоIа моттигаши, водоемашта гонахьа, долхача хиний, машиннаькъийи тIоваькъийи дIоаххала уж лораде дIалегIа хьуи оасий. Уж хьунаш тха республикерча хьу тIайолча ерригача территорех 28,4 процент, вешта аьлча 1,754.500 гектар дIалоацаш я. ХIаьта уж тIайола моттиг тIатIа дукхагIа хул городаш алсамъювларцеи наькъаш дехкарцеи цхьана. Ер я алхха цхьа цифра — санитарно-гигиенически группа 292,4 эзар гектар хьу лелаерий кулгашца хьалкхеяь я.

Iалам эргадаккхарца ювзаенна йола моллагIа мероприяти республике комплексно, Iалама гонахье нийсъеш йола хьун дикал теркал а еш, чакхйоах. Масалана лаьрхIа хьоахае мегаргйолаш я республика територех кхоалагIа дакъа хIана лацац аьнна дIалоацаш йолча шеррача Полесски лохаленна яь мелиораци. Мелиоративни балхаца цхьана хин режим боарам тIа лоаттаяран йокъач яь торфяникаш миха эрозех лораяран дIадогIаш да укхаза хьун оасаш. Полесье 150 эзар гектара тIа дIайогIаргья хьуи кхаш лораду хьун оасаш.

Белорусски хьу къона я, цудухьа республике цун чIоагIа йоакхо а ю. Массе метте леладу хьу лораергйола гIулакхаш, нагахьа санна цIи яьлча из дIаяржаргйоацаш юкъе йовкъаш йитай, лораеш оасаш да, бIарг локхаш вышкаш, бувзама линеш я массе мегте. ЦIи ялара кхерамегIа йолча моттигашка цIера духьала къовсам лоаттабу химически станцеш я, даим бIарг локхаш авиаци я. Доккха новкъостал ду тхона лаьрххIа цу гIулакха вIашагIъеллача парашютистий-пожарней отрядо.

ХIаьта а хьун беркат лорадаран кходаран эггара пайданагIа да цу хьаьналча гIулакха юкъе шеррача общественносто дакъа лацар. Масала, республике вIашагIъеллай кхувш йоагIача тIехьен хьунах безам болийташ йола, кагирхой цун йоакхо е Iомалуш йола 455 школьни лесничество.

Белоруссе хьунаш юхаметтаоттаяран лораяран чакхдоахача дуккхача гIулакхаша йиш хилийтай республике хьу дIайогIара балхаш укх гаргарча шерашка кIезигде. Тамаш еций из? Яц. Из фу яхилга да аьлча, из да, хьекхача, юхаметтаоттае езача моттигашка мара из дIайогIа езарг ца хилар. ХIаьта яьсса моттигаш, довкъащ, гIомараш, аьлеш республике хургдац, вешта аьлча хьунаша дIалоацаргья юртбоахама производствана пайдана мел йоаца моттигаш. Кхетамеча, Iилман ларда тIа хьунех пайда эцарен уж юхаметтаувттаярен наькъа тIа яргья республика.

...Саго вахаш йоаккха ха дарба доалеи ландшафтно - эстетически хьу дIайогIара новкъосталца йIаьхъяра проблемана хетаяьча ведомствай юкъарча, медикий, хьу лелаерий, къахьегама дешай специалистий, архитекторий, гIишлоихой цхьан совещане анализ йир эггара тIехьагIа бахача наха яьча Ерригсоюзни переписа материалашта. Ха йIаьха йола нах дукхагIа бахача (100 шера я кхы дукхагIа а) ялх зонапа юкъе яр Белорусско -Литовски аьнна цIи тилла зона.

Ховш да, ха йIаьхъяра массаза а дикагIа лоархIаш дола хьалаш Белоруссе доацилга — лоаман фо, цитрусови культураш, минеральни хий духдувла моттигаш. Цхьабакъда тханцига я хьу — халкъа физически духовнии упахцIено духьоэла хьаст, цун вахара нийзи нравственни хозали духьювла хьаст. Цудухьа дунеи тIа эггара доккхагIдолча цу берката йоакхо яр оаха, республика хьу лелаераша, халкъа хьалхашка тхоай эггара дезагIа дола декхар лоархI.

(АПН).

Минск.

ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЯРА НАЬКЪАШ

Грозненски района «Юбилейный» совхоз шурийна хьайбаш леладарен баьцадаараш кхедарен наькъ тIа дегIаух. Ала деза вIашагIбеллача укх ворхI шера цу боахамо дика толамаш доахаш хилар. Шерагара шерага совхоз чIоагIлу, экономически дегIаух.

Цун хьокхамашка хьожаргда вай. Юкъера лаьрхIача 1970 шера 431 тонн шура яьккхар совхоза хьайбаш леладераша, 1973 шера 580 тонн яьккхар. Шурий товарность 85 процент я. Дуккха дукхагIа кхеду баьцадаараш. Нагахь санна 1971 шера 2895 тонн хиннячле 1973 шера 5013 тонн баьцадаараш даьхар. 194 процент дукхагIа баьцадаараш дIалу паччахьалкхенга, фийг болча ялата хьувкъам 150 процент лакхбеннаб.

Дика гIулакхаш карагIдувл совхоза къахьегамхошта укх шера а. ДIабахача нйс бетта планагIа 415 тонн яккха езача 430 тонн шура яьккхай. Шера планагIа 60 тонн лохка дезача паччахьалкхенга 42 тонн дулх дехкад. Шера планагIа хIара кхоабача Iаттагара 2850 килограмм яккха езача дIаяхача кхаь кварталах 2400 килограмм шура яьккхай.

Совхоза директора Витушев Халата яхачох хьайбай продукташ яхара а йохкара а шера план цхьа бутт хьалха кхоачашергья совхозо.

Мишта дегIаух боахам?

Боккха теркам тIабахийтаб совхоза детташ дола доахан шура дукхагIа лураш хилийтара. Дийнахьа пхи килограмм душ бола етт деттача доаханна юкъера дIа а баьккхе дукхагIа шура лур юкъехец. Хьайбай продукташ дукхагIа яхара кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац доакъара база чIоагIъелга. ХIара шера дукхагIа Iалашду из. Укх шера а шортта кийчдаьд доакъар: 4 эзар тонн силос еллай, план 2500 тонн йолча, хIара Iатта 2,2 тонн кхоачаргйолаш 500 тонн сенаж еллай, йол 210 тонн, ча 400 тонн кийчдаьд.

Цхьабакъда, керттера дар наьха кулгаш да. Шурий ферма коллектива керте латт Горски юрта боахама институте заочно деша ягIа Дадаева Байсари. Доккхий хьокхамаш доахаш хьабоагIа доярхаш Хажбахмадова Зайнат, Малевина Екатерина, Калачева Екатерина, скотник Магомадов Султан, кхыбараш.

Цу дерригача гIулакхаша торо хилийтар хьайбай продукце центнерага дIалодар кIезигде. 1973 шера шурий центнер яккхарга 18 сом 20 кепиг мара дIадаханзар планагIа 19 сом 40 кепиг долча.

Иштта дика гIулакхаш карагIдувл баьцадаараш кхедерашта а. 1968 шера паччахьалкхенга 1405 тонн ехкаяр, хIаьта 1973 шера ялх эзар тонн баьцадаараш дехкар. Укх шера план 4500 тонн йолча хIанзле 4870 тонн ехкай. Юрта боахама шу чакхдоалаш 5550 тонн баьцадаараш дохка лерхI совхоза къахьегамхоша.

Боахама баьцадаараш кхедеш ворхI бригада я. Царна юкъе шерра яьржай социалистически яхь.

Пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера хьалхле леладеш хьайоагIа Хорсаев Джалаудина кулгалдеча № 2 йолча бригада коллектив. Цу бригада шера план кхоачашъяьй. Шера задани 810 тонн йолча 850 тонн баьцадаараш кхедаьд цун бригадо. Помидораш дIалуш я хIанз а. Хусанова ПаьтIамата кулгалдеча бригада коллектива а шера план кхоачашъе гарга я. Цун коллективо хIара гектара тIара 200 центнер помидораши 400 центнер кабуци яьккхай.

Доахача хьокхамаша хьахьокх халданза боахам дегIаухилга. Нагахь санна 1973 шера совхозо 207 эзар сом пайда баь бале, укх шера из 300 эзар сом хургба.

Цхьабакъда, хьокхамаш кхы а лакхагIа хила йиш яр. ХIара шера баьцадаараши фийг бола ялети дукхагIа дIа ца дувш, детта доахан деба ца деш рентабельность 25—30 процент лакхъю боахамо. Совдаккха йиш йоацаш дац из.

Юрта боахаме концентрации специализации юкъейоалаеча хана «Юбилейный» совхозе уйла тIаяхийтай баьцадаараш кхеделгеи хьайбаш леладелгеи цхьана дегIаккхувлар тарлург ца хилара. ХIана аьлча баьцадаараш хьа а даьина сихденна чуэцача хана хьайбашта доакъар Iалашде дезаш хул. Цу балхаша дукха нахи техникеи дIалоац.

Специализаци елга чоалханеи хален гIулакх да. Цхьабакъда, гаргарча хана чакхдаккха дезаш-м да. Совхозе берригa а 220 бетта етти 480 къона бежани мара дац. Из эIамига ферма лелае дукха специалисташ, техника эш. Цудухьа йоаккхача продукце мах лакха ба. Из пайдане гIулакх дац.

Районе шиъ боахам ба: «Атагинский» совхози ЦхьоалагIча мая цIерагIа колхози баьцадаараш дахареи дохкареи планаш йолаш. Цу боахамашка хьайбаш леладу йоккхий фермаш а я. Поккхача АтагIа хьайбай боахама йоккха комплекс еш я, хIаьта Первомайски станице хьалъяь я фуна доахан кхоаба комплекс.

Цхьа гIулакх дича бакъахьа дар: цу шин боахамера баьцадаараш «Юбилейный» совхоза дIа а луш цигара доахан хьаэцилга.

Ховш да, боахама специализаци цхьан даькъе дегIаухаш хилча, рентабельни бале а хьайбай боахамо дегIаухача даькъа новкъарле елга.

«Юбилейный» совхоз «Консервплодоовощ» объединенена чуйоагIа. Цул совгIа кхы а республика итт боахам чубоагIа цу объединенена.

Шоай боахамерча хьалашта цIенхаштта анализ а яь «Юбилейный» совхоза специалисташа хьайбай боахама дакъа совхозера дIадоаккхилга планомерно де лаьрхIад. Цу гIулакха шиъ никъ могабу цар.

Хьалхара бар: Молдаве санна объединене чухь хьайбай продукци йоаккхаргйола совхоз вIашагIйоллар.

ШоллагIа: хьайбаш кхыча боахама дIалулга. «Юбилейный» совхоза къахьегамхой раьза ба хьалха санна дукха деце а шоай боахаме доакъар Iалашдеш духхьал баьцадаараши соми кхебе.

Кхашта органически удобренеш эш, цудухьа хьайбай боахам лелабеш ца хилча баьцадаараш кхеде вIаштIехьдаргдац яхар харц уйла я. Совхозе къоастадаьд из дош. Термальни хи тIа хьаяьй баьцадаарий рассада кхеду теплицаш. Кхаш шаьр а даь оросительни сеть хьае еза. Цо торо хулийтаргья хIанз санна догIан хьесапе ца детташ хий дехка. 1975 шера из чакхдаккха лерхI совхозе.

ХIанзарча хана йицъялийта йиш яц минеральни удобренеш. Агротехнико дIамалеххара парех пайда ийцача 10 эзар тонн баьцадаараш доахаргда оахам шер ца деш.

ХIанз совхозе дIадувш дола 444 гектар лаьтта баьцадаараш кхеде кхоачамболаш лоархI боахама специалисташа.

Совхозе Iемаб хIара гектара тIара 20 тонн помидораш, 40 тонн кабуц, 20 тонн нарсаш яха. Цхьабакъда, керттера дар хьалкхедаь баьцадаараш ханнахьа чуэцар да. Из хIанзалца вIаштIехьдоалаш дац. Нах тоъац.

Къахьегамхой уйла балха тIаерзаяра, уж даим совхозе бахаргболаш цIенош деш латт, хьалдаь а дукха да. 1975 шера болх бе йолалургья комсомольско-кагирхой лагерь.

Ханна болх беш бола нах хиларах дIабувлараш а хьаувттараш а дукха хул, хIаьта из бахьан долаш къахьегама овсарле лоха хул. М. Мамахаева, П. Хусановай бригадашка, бакъдар, аьлча даим болх бераш ба. Цудухьа хьокхамаш лакха хул. Кхыча бригадашкара хьокхамаш лохагIа да.

Баьцадаараш кхедечара болх боккха пайда тIабоагIаш ба. Сезон чакхъяьлча болх барга хьежжа 300—400 сом премн лу хIара болхлочоа, механизатора.

Юрта боахаме концентрации, специализаци елга совхоза керда гIулакх да. Цудухьа юкъедоаладеш, из гIулакх кхетамца чакхдаккха деза.

«Юбилейный» совхоза специалисташа могадаь из гIулакх теркам тIаозаш да. ХIана аьлча цхьан боахаме цхьа дакъа летIаккхувлар боахама а паччахьалкхенна а пайданегIа хургда.

Л. РУДСКИЙ,
«Заветы Ильича» яхача Грозненски района газета юрта боахама отдела заведующи.

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 14 ноябрь, 1974 шу.

Социализма мехкашка

ША БЕТТАРА ДУХЬАЛАРА РАКЕТАШ

ДIайха дар укх шерара ахка. хIаьта догIа дахьаш йола морхаш чIоагIа эшаш яр. Цхьан дийнахьа Iаьржача морхаша къайлаяьккхар сигале. Комсаштен, сомий бешамаштен, кхашка дIайийнача хIамаштен хIанз-хIанз ша тохаргба аьнна хеталора. Боккха хьоззам хул цунах — дуккха миллионаш сомаш зе хул. Цхьабакъда, из тайпа хIама ца хулаш дисар: ша тоханзар е Сливянски, е Пловдивски, е Видински а, е Михайловградски округашка. Шана духьала техача йоккхийча топаша юхатехар Iалама низ.

Укх гарггарча шерашка цу артиллере керда батареяш оттаергья Болгаре кхыча округашка я. Шана духьала бувлача ракетчикаша Iалама низаца тIом бу грузински Iилмахоша вIаштIехьъяьккхачей практике тахкачей методикаш.

Сливена ткъо километр юстара, комсашта юкъе, укхазарча боахамашта тара боаца боахам биллаб — ша тохарца къовсам лоаттабара гIулакха йола командни полигон. ЗIамигача цIагIа латта локатораш — диспетчерски пульт, радиостанци. Керттера специалисташ — физикаш, инженераш.

Полигона начальника Ранчев Васила ший «подразделени» хьайовзийт.

— ХIанз сатийна я тхо долча, — йоах цо. — Керттерча даькъе техника караерзаеш, даьча тохкамий результаташ Iомаеш ла тхо. Советски Союзера керда радиолокационни станци кхачарга хьеж тхо. Ракетни площадкаш хьаеш да. Уж хIанзле ткъаь цаI я округе. Укх шера толамца чакхдаьккхар оаха, мишта хул хьажа, ша бахьача морхашта йоккхий топаш еттилга.

В. Ранчева кабинете пенах хьалтеха доалл карта. Цу тIа белгалъяь я ракеташа тIом бу районаш.

— Ша бахьа морхаш 80 километр гаьна йолаш белгалъе йиш я тха, — дIахо дувц Ранчев Васила, — хIаьта царна духьала бархI километр лакха тIом бе йиш а я. Цу гIулакха ха я тха. Сиха координаташ белгал а йий команда лу оаха. Цул тIехьагIа ракеташа шоай де дезар ду. Миллиардаш доакъошта йийкъача лаьрххIа йолча реагенто ша бебийтац, цунах тIаьда чоалпаш ю цо.

...Шаьрача автостраде комсашта, сомий бешамашта, хьажкIаш дIайийнача кхашка юхе гIолла итт километр цикъ а бий хозача баьццарча наIараштa юхxе соц тха «Москвич». Щита тIа йоазув даьд: «Ша беттарца къовсам лоаттабу ракетни площадка. Коньково яха юрт» Хозача коттедже тхох хьаьший дир вий зIамсаго. Ша беттарца къовсам лоаттабеча машарерча артиллере бIухой ба уж.

ЦIаьхха болх бе болабелар бувзам: «Стрела-940», «Стрела-940», координаташ лу оаха: азимут — 140, возвышене угол — 75. Йиза кийчо яьй!».

Виъе валда пусковой установкаш йолча вахар, Ши минoти 35 секунди яьлча «тIом бе» кийча яр расчет.

«Отбой» яха команда хьахоз. Учебни тревога хинна яр из...

А. КАЗЮКОВ,
АПН соб. корр.

София.

БЕЛЬСКО-БЯЛОЙЕРА «ФИАТАШ»

Керттера производственни мощносташ Бельско - Бялойи Тыхи яхача шин городашка а хургйолаш Катовицки воеводстве автомобильни комбинат хьалъе решени яьяр 1971 шера халкъа Польше.

Автомашинай хьалхара парти 1974 шера арахеца лаьрхIадар. Цхьабакъда къахьегама доккхий декхараш тIайийцача гIишлошъерашa хьинаре къахьегарах, технологически линештен оборудованенен сиха монтаж ярах 1973 шера июнь бетта конвейер тIара «Фиат-126П» яхача малолитражни автомобилий хьалхара парти араяьлар. Комбинато бIарчача цхьан боахаме хургйолаш 13 цхьа тайпа организацеш вIашагIтехар. Укхаза болх беш 22 эзар саг ва. Балхаш хачнахьа чакхдахара дукха хургда тийша комбинат хьалъеш производствен гIишлошъечен къахьегача болхлой хьинарах, коммунисташа телача масалах, социалистически доалахье лораярах, предприятех бола бехктокхам лакхбеш халкъа Iаьдало беннача кхетамах.

Балхаш чакхдалалехьа белгалдолчох, укх пятилетка (1971 — 1975 шш.) план 4,4 миллиард злота тIехкхоачашъергья. 1975 шера Бельско-Бялой яхача городе завода наIарашкара планах 20 эзар лаьрхIача метта 30 эзарал кIезигагIа йоацаш малолитражкаш араяргья. Тоаьый перспективни план а,| 1978 шера 150 эзар арахеца лаьрхIа хиннача метта 200 эзар автомобиль арахеца лерхI заводо.

Р. ПАРАДОВСКИ,
польски журналист.
(АПН).

КРАЕВЕДЧЕСКИ МУЗЕЯ — 50 ШУ

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяьнначул тIехьагIа ленински къаман политика вахаре чакхйоаккхаш партен правительстван халкъа боахам айбарца цхьана боккха лоархIам бора къаман республикашкеи областашкеи культура дегIакхувлара дешай а.

Граждански тIемо бохабьь халкъа боахам меттаоттабечa халача шерашка къаман автономеши музеяши хьакхоллара процесс дIайолаелар. Сийлахь-боккхача Октябра 10 шу дузаш 300 гаргга музей хьайиллар вай мехка. Царех цаI яр Грозне хьайиллар. Вайнига 1924 шера 7 ноябре культуран дынен историх йола окружной музей хьайиллар. Юххьанца школе хьайиллар из. Цул тIехьагIа цхьа бутт балале 1000 совгIа саг цунга хьежа чакх а ваьлар.

Хьайиллача денз шу далале ший профиль хийцар окружной музея, краеведчески хилар из. Иштта хьахила йолаелар нохчий музей.

1925 шера Пролетарски улицагIа хинна купеца Исаковича цIенош дIалоац нохчий музея.

Чечоблисполкомо дехарах советски правительства распоряжени лу. СССР пачхахьалкхен музейни фондера тайп-тайпара экспонаташ ле аьнна. Царна юкъе да Маковске, Поленова, Лагорио, Клоде, Боголюбова картинаш, бронзахи мраморахи яь скульптураш, керамика, пхьегIа, герз; кавказоведчески библиотека. Дагестански музея нохчий музейна лу «Слепцова Iоажал» яха Ф. Рубо картина, хIаьта 1929 шера Третьяковски галлерейс П. Захарова автопортрет лу.

Городашкеи юрташкеи ухаш музейна лаьрхIа кIезига материал гулъяна цун хьалхарча болхлоша а.

ВIашагIъеллача хьалхарча шерашка къаьст-къаьста яо нохчийн гIалгIайн музейш. ГIалгIай музей Iилман музей йолаш Владикавказерча Къилбаседа-Кавказски краеведене институте чуйоагIаш яр. Музей айхха бувзам болаш яр ХIкрийчуща. Из хьахилар музея революци хилалехьарча терски цхьаболча экспонатех. ГIалгIай музей дикагIа Iалашъечь яр Iилман кадрашца. Дуккхача шерашка цун штате воаца болхло волаш хилар цIи хеза вола кавказовед, тIехьагIа профессор хинна Л. П. Семенов. Из эггара хьалхарчарца волавелар гIалгIай этнографии археологии Iомае.

Цу шерашка нохчийн гIалгIайн музеяша айхха бувзамаш леладора, дIахьа экспонаташ телар.

Нохчийн гIалгIайн музеяша дукха балхаш дир Iалама гаьнах, лоамаи халкъий, мадарра аьлча, нохчийн гIалгIайн исторически замах, цар материальни духовнии культурах йола материалаш гулъеши уж наха дIайовзийташи.

1934 шера Нохчийн ГIалгIайн автономни областаш вIашагIтехар. Цхьабакъда 1940 шера мара кIобачашъянзар нохчийн гIалгIайн музейш вIашагIтохарах яь решени.

Цу шера гIалгIай музея коллекцеш Грозне Iоера.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьтта шераш къаьстта хала хилар музеяшта. 1942 шера немецко-фашистски бIу гаргакхаьчача хана эвакуаци е кийчйир экспозицеши коллекцеши. Цу хана дукха мах бола экспонаташ ейна дIаяьлар.

ТIом лаьттача шерашка фашистски Германеца къовсам лоаттабеш советски бIухошта карагIдийнна денaлера гIулакхаш гойташ йола выставкаш йора музея болхлоша. Стационарни экспозици 1945—1946 шерашка мара вIашагIйолла йолаянзар. Цу хана музее 4 отдел яр: Iалама отдел, революци хилале дIаяхача заман историе отдел, социализм хьалъяреи художественни отделаш.

1961 шера музея художественни коллекцией ларда тIа Грозне республикански изобразительни искусства музей хьаелл. Музейш идеологически хьисап дола учреждениеш я. «Коммунистически кхетам балара гIулакха шоай берригa низ дIалушбараш — коммунизм хьалъерий хьалхарча мугIарашка ба», — яьхад иов, Л. И. Брежнева. Уж дешаш дизза доагIаш да музейй болхлошта а.

Музея юбилейна дика накъаенай тха коллектив.

Къаьстта дукха балхаш даьд укх тIеххьарча 5—7 шера. Отделашка кердаяьхай советски общества историх йола экспозицеш. Духхьала цхьан 1972 шера керда хьаьй: «Нохч-ГIалгIайче социалистически общество дегIаенача шерашка» (1959—1972 шш. экономика, культура), «Нохч-ГIалгIайче тIом хьалехьарча пятилеткай шерашка», «Нохч-ГIалгIайче Сийлахь-боккха Даьхен тIом лаьттача шерашка», «Нохч-ГIалгIайче тIом чакхбаьннача пятилеткай шерашка» яха экспозицеш.

Революци хилале дIаяхача заман историе отделе хьаь я «Нохч-ГIалгIайче XIX хьалхарча ахбIаьшерепеи», «Нохч-ГIалгIайче реформа хинначул тIехьагIеи» яха выставкаш.

Октябро хьакхеллача музея берригa ший низ тIабберзабаь марксизма-ленинизма Iилман принципий ларда тIа хьаяь, политически ирьяь, берригачa къахьегамхоша дика кхетаеш йола экспозицеш вIашагIйоххара.

Экспозицешка кIезига яц хьалхара советски пачхахьалкхе хьакхеллар хилара тарра В. И. Ленина, КПСС-еи моттигерча партийни органийи вай мехкеи республикан историе тайп-тайпарча этапашка чулгалдареи лостам телареи лоархIамах, ленински къаман политика вахаре кхоачашьярах, къахьегамхой тIемеи къахьегамеи традицех йола материалаш. Иштта дукха я музее халкъий доттагIалах, интернациональни бувзамех дувцаш йола экспозицеш.

Музея фондаш хIара шера йIаьхий хулаш йоагIа бытовойи, археологическии, географический экспедицей материалашца. Цу экспедицеша нохчгIалгIай халкъа революци хилалехьарча дIаяхача заман вахарахи культурахи лаьна дукха сакъердаме материал ера.

Цул совгIа дукха а, чулоацамга диллача, сакъердаме а я профессора Е. И. Крупнова вIашагIтеха археологически коллекцеш.

ДIадахача 50 шера боарам боаццаш алсамъяьннай музея фондаш. Нагахь санна 1946 шера музее 3356 экспонат хиннияле, 1974 шера 7-гIча январе 86712-га дIакхаьчар уж.

Оаха чIоагIа баркал оал Нохч-ГIалгIайчен историх йола экспонаташ я аьнна даь дехар тIехьа ца тетташ кхоачашдаьча Дагестански, Къилбаседа-ХIирий, Адыгейски музейй болхлошта.

Дукха ха я музея книжкаш арахеца. Кепатеха араяьнна «Известей» цхьайтта чомер края историей Iаламан хетаяь я. Музея иштта болх баьб революционни тIемеи сийлеи памятникашта, архитектурни Iаламеи хозача моттигаштa пропаганда еш. Укх тIеххьарча нийс шера бархI брошюреи 7 буклети кепатеха арахийцай.

Музея экскурсионни болх а дикка хувцабеннаб. Эггара хьалха белгалде доагIа, къахьегамхой коммунистически кхетам болаш, социалистически Даьхе дукха езаш хьалкхебара, советски вахара пропаганда яра тIаберзабаь беш из хилар.

ДукхагIа хиннаб музее уха нах. 1957 шера музее 21930 саг хиннавале, 1973 шера 80 эзар саг хилар, вешта диазза гаргга дукхагIа.

Дукха терко ю музея болхлоша КПСС обкома Х-чеи XIII-чеи пленумий решенеш кхоачашъяра. Цу гIулакха лаьрхIа, «Iилмеи дын лаьттеи саги хьахиларах», «Нохч-ГIалгIайчене ды баржарахи духовенства реакционни чулоацамахи», «Вай заман хьалашка тIехьадисача гIулакхашца къовсам лоаттабар», «Керда традицеши обрядаши» яха экскурсеш вIаштIехьъяьхай.

Юрта бахача наха гIулакхаш дара 24 выставка-передвижка я музея. Укх тайпара я тIеххьарча шерашка хьаьяча царех цхьаярий темаш: «Съездагара съездага», «Ленини вай мохки», «Советски Нохч-ГIалгIайче 50 шера тоаялар», «Ленина васкеташта тешаме да», иштта дIахо.

Кхо филиал я хIанз республикански музея: Сунженски района Мужеча улла С. Орджоникидзе цIерагIа йола мемориальни музейи ЖIайрахьеи Аргунеи чIожешка кхоале йоацаш йола ши музей-заповедники.

Музея коллективо хьинаре дакъа лаьцар Октябра 50 шу, СССР 50 шуи В. И. Ленин вaь 100 шуи дизарца дувзаденна РСФСР культура Министерства чакхдаьхача хьажарашка. Къахьегамхошта коммунистически кхетам луча дакъа лаьцарах 1973 шера II степена диплом делар музейна. ХIаьта музея юрта баь болх диплом луш белгалбаьккхаб СССР культура Министерствас. Памятникаш лорадечеи царна пропаганда ечеь хьинаре дакъа лацарах I степена диплом еннай музейна РСФСР культура Министерствас, хIаьта Герзашцарча Низашта культурни шефство лелаярах—культура болхлой профсоюза ЦК диплом.

Дошо юбилей езъеш тахан ала деза музея болх кхы а тоабе безаш хиларах. Де дезаш дукха да ерригача экспозицей идейно-политически боарам лакхбаран вэй замах йола экспозицеш КПСС XXIV-ча съездеи КПСС обкома Х-чеи XIII-чеи пленумийн решенешка хьежжа тоаяра даькъе.

М. АЗИЕВ,
Нохч-ГIалгIай краеведчески музея вокххагIвола Iилман болхло.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆

Республика къаьнача спортивни болхлоех цаI ва Селезнев Иван Михайлович. Ший деррига вахар дIаденнад по физически унахцIена долаш бераш хьалкхедара. Цо ткъо шу совгIа йолча хана болх беча № 22 йолча школа дукха тIехдика спортсменаш кийчбаьб.

Иван Михайловича чакхйоаккха хIара урок — спортивни цIей хул дешархошта. ХIараяр керда хIама довзийташ, цаI шоллагIчоа тара йоацаш хул. Дукха веза из школа дешархошта.

— Тхо а хургда чемпионаш, йоах цун къонача спортсменаша — Клочкова Ларисас, Углова Тоняс, Мартынова Вероникас, Литвинов Мишас, Кузьмин Вовас.

СУРТА ТIА: И. М. Селезнев ший дешархошца.

Дика спортсмен

Ейга атлетика езаращта дика йовзаш я Казанцев Александра цIи. Нохч-ГIалгIай университета физвоспитане факультета студента вIаштIехьдоал спорти дешари цхьана тарде.

Ер шу белгга да спортсмена вахаре. Из хилар вай мехка тайп-тайпарча городашка хиннача яхьашка дакъа лоацаш.

Дика толам баьккхар цо РСФСР халкъий VI-ча спартакиада зачетах. Къулбехьарча Россе зональни спартакиаде. Итт тайпара хиннача яхьашка 6914 очко а яьккха йиъ лагIа моттиг яьккхар грознески десятиборца Казанцев Александра. Укх шера шийна хьалхашка лаьтта план дукхагIча даькъе кхоачашъяьй цо.

М. АЛЕКСАНДРОВ.

ШАШКАШ

РСФСР краяшкареи областашкареи 22 викал вар город Калинине хиннача «Спартак» ДСО Россовета турнире дакъа лоацаш.

Царна юкъе бар Калининера ДСО шоэза чемпион хинна спорта сийлен мастер Е. Елецев, Татарски АССР Чистополь яхача городера финалист В. Иванов, «Спартак» ДСО Центральни Совета чемпионата призер Тулера Н. Хомлюк.

Вай республикатара цу турнире дакъа лоацаш хилар Нохч-ГIалгIай АССР чемпион, спорта мастералла кандидат В. Шамов.

Турнире лайзар швейцарски системах. Цхьа тур мара ца йисача хана вай мехкахо лидерашта юкъе вар.

Турнира тIеххьарча туре из лайзар Калугерча спорта мастераца В. Тополовца. Хьалхарен шоллагIен моттиг яккхара котвала везаш вар В. Шамов. Цхьабакъда вIаштIехьдалазар цун спорта мастер эшаве.

Вай мехкахочо яьккхар хила терлуча 9-нех 5 очко. Цо боккъо лу шашкех ловзаш Российски Федераце хьалхара моттиг яккхара 1975 шера июнь бетта Калининграде хургйолча финале дакъа лаца.

Г. ЮРЬЕВ.

Шахматаш

ДIайолаеннай шахматех ловзаш хьалхара моттиг яккхара йола республикански чемпионат. Ловза йолаяь партеш чакхъяьхар шахматисташа.

ЦхьоалагIа разряд йола Шмойлов лайзар мастералла кандидатаца Богдановца. 32-гIа ход еш котваьлар Шмойлов. Цхьаккхе а кот ца воалаш лайзар Кастарнов — Хуршудов, Кастарнов — Сергеев. Цхьаннега а совле йоацаш чакх ца йоалаш йисай мастералла кандидаташ Алимова Сумкини лайза парти.

* * *

Цхьан ханна дуккхача доскаш тIа шахматех ловзаш Черноречьерча пионерашта сеанс елар Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университета студенташа Пейзулаев Алибекеи Постой Генрихеи. Счет 9:1 йолаш котбаьлар сеанс еннараш. Цхьаннегахьа совле йоацаш шахматни партеш чакхъяьхар № 31 йолча школа дешархоша Сапрыкина Оляси Черкунов Игореи.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

ФУТБОЛ

Селхан Грознерча С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе «А» класса хьалхарча лиге ялара тIехьарча финальни яхьий йиълагIча тура хьалхарча этапа футбольни матташ хилар. Николаевера «Судостроителал» Петропавловск - Камчатски «Вулкан» счет 1:2 йолаш котъяьлар, хIаьта «Янгиеран» Горерча «Дилонен» юкъера матч счет 0:0 йолаш чакхъяьлар.

Сайрийна «Терек» команда лайзар Горькерча «Волгаца». Счет 2:1 йолаш «Терек» котъяьлар.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАХОХЬОШ ДА 1975 ШЕРА «СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржалеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗЛАРА МАХ: шера — 3 соми 12 кепиги.

ДИП МА ЛЕЛАШ 1975-ча ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

14 октябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — «Таня» яха художественни фильм. 15.55 — Передачай программа. 16.00 — «Эрсий мотт». 16.45 — Шахматни школа. «Разрядникий класс». 17.15 — «Цхьан дезала юкъе» (гIалгIай меттала). 17.35 — Киножурнал. 17.45 — Тешал водача сага граждански декхар. Ачхой-Мартановски района прокурора Гадуева выступлени (нохчий меттала). 17.55 — Документальни фильм. 18.00 — Хьалхъь йистейоалаш латта гIишлош йолча. Цементни завода 2-гIа аргIа шиъ ханнахьа йистейккха. 18.35 — Фильм. 18.40 — «Старогрознефта» мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене коммунисташ болча. 19.00 — Миллионий ленински университет. 19.30 — Босбола телевидени. Байкало-Амурски машиннаькъах дола илли. 19.45 — Босбола телевидени. Туркменски ССР-а а Туркменистана Коммунистически парти а вIашагIъелла 50 шу дизарга. Туркменски телевидене программа. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва Туркменистана Коммунистически парте Центральни Комитета хьалхара секретарь Гапуров. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Документальни экран». Передача дIахьу поэта Рождественске. 22.20 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.15 — Босбола телевидени. «Хьа вахара гIулакха книжка». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Пхьабуаргаши уж дашхари». 18.30 — Илли ала, са баин. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 19.30 — Шоана, бераш. 19.40 — Республика краеведчески музея 50 шу дизарга. 19.53— Документальни фильма кинолал.

15 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Хьа вахара гIулакха книжка». 10.15 — Документальни фильма программа. 10.55 — «Илли ала, са баин». 15.55— Передачай программа. 16.00 — Тха улица. Автозаводской улица. 17.00— Туркменски ССР-а а Туркменистана Коммунистически парти а вIашагIъелла 50 шу дизарга. Репортаж. 18.00 — «Саг, общество, закон». 18.25 — Босбола телевидени. «Известия» газета приз яьккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Чехословаке сборни — Швеце сборни. Чехословакера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Кагирхой оазаш». Къонача иллиалархой Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Финал. 2-гIа передача. 23.10 — Дунен хьалхара моттиг яьккха шахматех ловзар. 23.15 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Бераштa дола мультфильм. 18.25 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Шоай пятилетка кхоачашъяьраштa дола концерт. 19.35 — «Ах бийса яьнначул тIехьагIа герз эккхар» яха художественни фильм.

РАДИО

14 октябрь

6.30 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Советски композиторий иллеш (эрсий меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — Фашистски Германия эшаяь 30 шу дизарга. «ТIем тIа сапна къахьегача а» яха зарисовка (гIалгIай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 16.50 — Пропагандиста долча новкъостала. Болхлой классеи ахархойи союза хьакъехьа бола Ленински хьехам Нохч - ГIалгIайчу кхоачашбар (эрсий меттала). 17.00 —Москва. 18.00— Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.40 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала).

15 ноябрь

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20— Республикански газетий обзор. 8.25 — Инструментальни пьесаш (эрсий меттала). 16.00— «Известия» тахана а кхоана а» яха беседа (нохчий меттала). 16.15 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала). 16.30 — Мехкарий иллеш (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Анекдоташи чоалхане доаца бакъдараши

ФРГ оборона министерства «Информационни штаба» (иштта бирса цIи йолаш я министерствера кепайоазон отдел) начальник господин Армин Галле боннски доале латтараштa юкъе чIоагIа бегаш беш саг хиларца гIорваьнна ва. Цхьабакъда бундесвера рекламани еча господина Галлесеи цун болхлошеи арадоахача брошюраш тIеи периодически кепайоазон изданеш тIеи, фантазиеце, хьаькъал хIаьта а тоъаш дац. Цар сочиненеш маярра антисоветски хьадж йоагIача дукха дийца чакхдаьннача анекдоташта тара лест.

«ТIема гIулакха бараштa лаьрхIа долча Информационни бюллетена тIеххьарча номерех цхьанне тIа «советски тIема герзаш алсамдувлаш» хиларах йола аргIанара статья яр кепатеха, цу тIера гоа ца еш шпрингеровски газеташ тIа а яьккхар из.

Эггара хьалха автораша масеха сенсационни открыти ю: маларра аьлча, хьанна хетадала тарлургдар «Германерча советски бIуна Группа дивизеш укомплектовани а яь тIема кийчо тIа я аьнна?». ХIаьта кхы мишта хила езаш яр уж, советски кадрови дивизеш? Е автораштa цIенхаштта мотт, хIанале, тIема низаштен вооруженештен Центральни Европе сокращени ярах хинна венски переговораш дIайолалуш мара йоацаше а, цу районера советски дивизеш демобилизаци яь хила еза. Укхаза ала доагIа, боннски инаралаша ладувгIа а тиган хургйолча сокращене процесса юкъеяхийта еза бундесвер, яхача къамаьлага, цар йоах, хьалхарча — вIалла маца хургья а ца ховча — этапе из процесс укхаза латтачa советски американски лаьттан тIарча бIуца мара тхона хетачох, хьашт долаш яц.

ДIахс статья тIа белгалъю Iалаьмате чIоагIа кхеравеш йола советски подразделенеш кийчъяь керда «герза наступательни системаш», хоам бу цар материальни Iалашо эргаяьккха тоаярах, кхы дIахо а. ДIахо вывод ю: Центральни Европе советски тIема низ алсам боалаш латташ хиларо ФРГ кхерамзленна кхерам тIатувс, цу кхерама доагIача тайпара духьалъотта веза, яхаш.

БелгалдоагIа, бундесвер кийчъеча е кастта кийчъергйолча «кердача наступательни герза системах» дувцаш, доацар IотIадийтта язъяьча религеща боннски оборона министерства пропагандисташа кхыча контексташка кепаетташ хилар. Мадарра дийцача, тIема техникана ФРГ дIаухийта ружъа Iалаьмате дукха да: иштта 1975 шера йолча бюджетах оборонана лаьрхIа 30 миллиард марка хьожаяьй, хIаьта многолицевой самолета мах, вешта аьлча герза цаI мара йоацача системага дIадодар, эксперименташа лаьрхIачох, 1980 шера астрономически суммага — 60 миллиард маркага дIакхоачаргба.

Тайп-тайпарча герзах Советски Союз ФРГ-а тIех я яхаш читателашта кхерам тIатувсар деза министерства Информационни штаба, цунца западногермански общественность тешае гIерт из керда тIема ассигнованеш эшаш хилара.

Цхьан юкъа теркал ца еш ФРГ «тIема министерства приемаш» йита а йита чоалхане доаца бакъдараш кердадоахаргда вай: Советски Эскар бундесверал дуккха низ болашагIа хилар цхьаккха саг шеко йолаш вац. Советски Союза — дунен держава, герзашцара низаш США герзашцара низаш НАТО керттера низ хилара тарра, хила а хиннад дIахо хург а да социалистически лагера мехкий кхерамзлен керттера низ. Советски Союзеи США-и низ цхьатара болаш хилар глобальни стратегически баланса керттера хIама да — Малхбузен тIема авантюраш е безам бараш юхатохаш йола равновеси.

ХIанз Советски Союзо доазол арахьа лелаеча машар беза политика бахьан долаш торо хьахиннай тIема бIуштен герзаштен сокращени а еш Европера машар чIоагIача ларда тIа баккха.

Хила доагIача бесса эттача тIема равновесе СССР-и США-и кхыча пачхахьалкхений тIема бIунеи герзаи цхьатарра сокращени яр дIадех. Иштта мара Iалашъе йиш яц вай континента дерригача мехкашта цхьатарра йола кхерамзле. ТIема низаштен герзаштен сокращени яь мара тешама атмосфера Iалашъе йиш яц. Цудухьа, Европе тIема низашта сокращени яра шоаш духьала бац, цхьабакъда ахмиллионни бундесвера из цхьаккха дича а е ягIац, яхаш бонски «йоккхача эполеташа» еш йола заявлени, эггара кIезигагIа лаьрхIача, тамашийна я.

Иштта йола уйлаш духьала я ФРГ коалиционни правительства доазол арахьа лелае аьнна кхайкаьча разрядка яра политикана. Цу тIа IотIатоха дисад зIамигача Европа рамкашка «ФРГ-е атомни дакъа лацара» планаш йита ца хилар.

Тешам боллийтац цу гIулакхаша.

Йистевоалаш ала кхы цхьаькха цхьа хIама а да. Дицдала дагIацар, Бонна малхбоален реалистически политика лаьрхIа мара, ФРГ-ца тIема атташтаташ хувца СССР раьза ца хиннилга. Оборона министерства «Информационни штабе» багIараш чIоагIа гIалатбувл лакхе йийцараш санна йола статейкаш кастта хургйолча обмена йоагIа увертюраш хургья аьлна хеташ.

Н. ПОРТУГАЛОВ,
АПН соб. корр.

Бонн.

Йоккха сагото кхаьчăр Гондурас яхача центрально-американски республика халкъага. Мехка къулбехьарча районашка хьекхача «Фифи» яхача чIоагIа баьннача михо ше дIакхаьчача мел дола хIама хIалакдир, нах боабир. 10 эзар саг вийнав, эзараш нах бахан баьннеи моттиг йоацаш дIабаьннаб, мехка хIара ялхлагIа вола саг чуIе моттиг йоацаш висав. Чолама яха город 90 процент йохаяьй. ДиълагIа дакъа шоссейни наькъаш дохадаьд, толхадаьд машиннаькъаш а.

Сахьата 220 километрга кхоачаш скорость хиннача михо Iалаьмате чIоагIа хий чухьедийтад. Чухьийддача хиво хIалакъяьй бананий плантацеш, шекара тростник, дуга, тьамка дIадийна моттигаш. Гондураса диълагIа дакъа йолча территоре тIа мел дола хIама цIендаь дIадаьккхад.

СУРТА ТIА: «Фифи» яха мух хьекхачул тIехьагIа.

БЕЛЬГА — ТАСС.

ХАОТТАМ

НОЯБРЕ

ТIеххьарча итт шера укх шера санна екъа енаяц гуйре Нохч-ГIалгIайчене. 1969 шера хиннар ца лаьрхIача, йIайхагIа хиннай из. Ноябрь бетта юкъера температура 3—5 градус йIайха хул вайцига массаза.

СССР Гидрометцентро беча хоамах, ноябрь бетта малхбоален Предкавказье юкъера температура 1—3 градус хила тарлу. Осадкаш 15—20 мм (нормал кIезигагIа). Йоачан хила тарлу бутт чакхбоалаш, юхейисача хана хувцалуш морхаш а йолаш екхан латташ хургья, Iуйрийнарча сахьаташка дохк долаш хургья.

Эггара шийлагIа ха отта тарлу кхоалагIа декада йолалуш (бийсан 5—10 градус шелал, дийнахьа 0). Шийло хургья шоллагIа декада кхоачалуш (бийсан 2—8 градус шелал, дийнахь 1—4 градус йIовхал). Юкедисача деношка бийсан 1—6 градус, дийнахь 5—10 градус йIовхал хила тарлу.

Бе-беча оагIорахьара лаьгIо мух хьекхаргба, бутт кхоачалуш къилбаседа -малхбузенгахьара 7—12 м-сек, хIаьта кхоалагIа декада йолалуш 15—17 м-сек кхачналца чIоагIлуш хьекхаргба из.

Метеостанци.

* * *

Тахан республике гIоллеи Грозней морхаш а йолаш, лаьгIо дерзагIа догIа а делхаш, Iуйрийна цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 0—5, Грозне 3—5 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш лоадама йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, секунде 5 метрга кхоачаш чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 2 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаш, дечошка 4—9 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-14-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии—2-80-71.

Газет арадувл шинареи ереи шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 10827.